

subotički dvotjednik

Godina V. * Broj 99 * 30. siječnja 1999. * Cijena 2 dinara

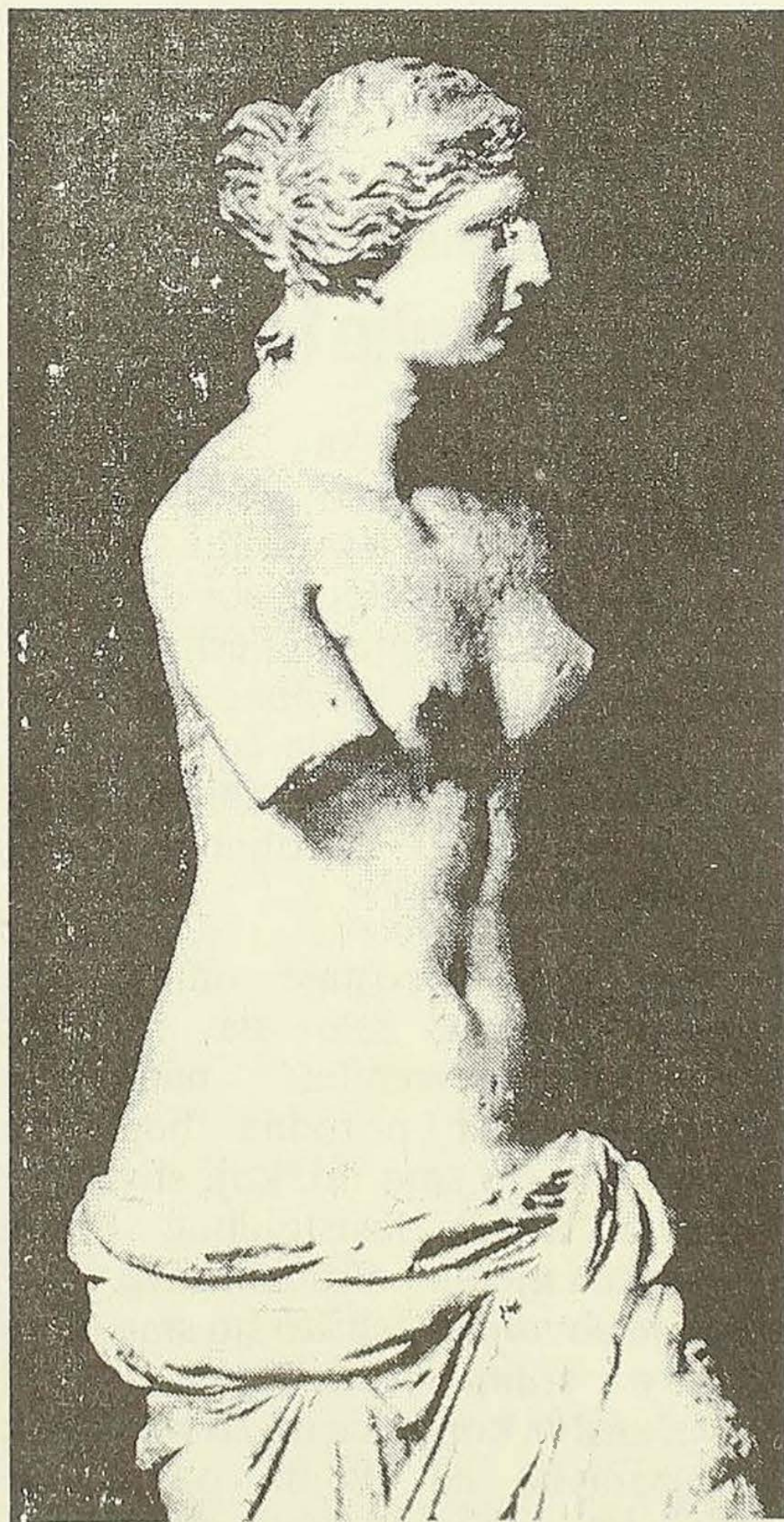
Uzmi dodaj

To što mislimo pleksus je
mada sigurni nismo
dok u polutamnoj sobi sedimo
zašto lascivne primisli tako
nezadrživo,
opominjući nadiru, sudaraju se,
lome
i ponovo drsko cure.
Trpe sebe u rinfuznom obliku.
A nakon pameti naknadne
možemo možda zajedno naći valjani
pomak u objašnjenje

(no o tome nešto kasnije)
dati nužno i dovoljno obrazloženje
i pravi razlog znakovitog ostatka
za vlažnu tamu punu putenih oblina
ali sada sve to uprkos svemu
upućuje tek na slabost i
nemoć pisanja
istini za volju ljudsku slabost
no ipak slabost.

„Priznanje” upita ili izreče on
i sordinantno doimetnu
„nema priznanja, postoji praznina
između tijela i dodira,
dok dodir traje” onda ućuta
a fascijalni grč zaleprša
nagoveštavajući mogući duhovni

ples
debelog crijeva pijavice

tražeći prodornom snagom pogleda
nemirni nerv živčevlja,
u razrokim mojim očima.
Bezuspješno.
„Znam” poslije stanke kraće

produži za oktavu više
„znam, ponovi i doda,
mada ne bi mogao reći odakle
znanje u meni,
ipak znam da svako proklestvo
zaobilazni put do znanja nađe.
Kad tad ali nađe.
Inače okrivljenom priznanje
ne pomaže. Nevolja nastaje tek kad
proklestvo postaje moć”!
Naglasí riječ moć!
Usput mignuvši nekome sa strane.
„Imam nadnarvnu moć, on će,
Dovoljno da oči zatvorim”,
i nepostojećim rukama nastavi.
„Znam i ćutim da bez kajanja i
pojma strepnje što li, moć ne postoji
a mogu reći i reći ću ono što ću reći
na način koji ću reći, to što ću reći

zbogom

i ostati
mogu šutjeti ono što neću reći,
rećimo samo jedno.

doviđenja

i otići, jer priznanja nema!
Postoje brojke, pusta statistika
i pojedinačna u svakom slučaju
neponovljiva jednokratno uporabva
sudbina. **Postoji!**

Nešto ispod kože Riječi! ipak nešto
malo postoji stoga mogu upitno reći
gos Sekelju, Što znate o dodiru?”

Radionica

KOT

Luki (1920. – 1998.)

Oprosti, pape!

Sada smo već nemoćni da išta
pokvarimo. I to je dio sudbine.

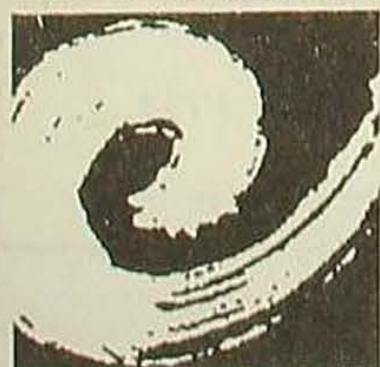
Inače, prestao je čitati novine
onoga dana kada sam odlučio
izdavati „Žig”. Ako i nije bilo
pametno, bilo je mudro od njega.
Nema to veze sa zakonom miopije,
bila ona osobne ili društvene naravi.

Ostaje u trajnom sjećanju novog
ostatka. Ili se naivnima, dok čekamo
konačnu izvjesnost, tako bar čini.

Još jednom, oprosti! **V. S.**

Ovo je dio teksta iz neobjavljenog romana V.S. na kojem su, kao
vježbu, zajedno radili, polaznici „Radionice kreativnog pisanja na
hrvatskom jeziku” a kao vježbu.

Radionica je radila uz potporu Fonda za otvoreno društvo.

Pretplata kao nagrada

Konačno, devedeset i deveti (99.) broj „Žiga“ ugledao je svjetlost dana. Dogodilo nam se najgore što se novinama dogoditi može. Došlo je do male stanke, četiri broja „Žiga“ nisu izišla, na vrijeme. Prekid kontinuiteta je problem za sebe, kako premostiti „stid“ i čitateljstvu i suradnicima objasniti zašto je do toga došlo? Obična isprika može (i ne mora) biti uvažavana, i stoga umjesto isprike postavljamo nagradno pitanje, koje glasi: „Sjećate li se kada je izašao posljednji broj „Žiga“? Nagrada je ovoga puta iskazana u formi molbe: pretplatite se na „Žig“.

Inače, razlog zbog kojega list nije izlazio, po starim zakonima dijalektičkog materijalizma mogao bi se izreći i ovako: subjektivni odraz objektivnih neprilika, ili objektivni izraz subjektivnih prilika. Ovom prigodom iz objektivnih razloga nećemo pisati o subjektivnim slabostima, a na koncu milenija otvoreno pitanje je: važe li još zakoni dijalektičkog materijalizma na ovim prostorima, s obzirom da više ne znamo što je lijevo, što desno, gdje je centar, a gdje aut. Što je oporba, što pozicija. Izmiješalo se sve. Jasno, u tomu nema mnogo logike, ali ima nekog sistema i nekog interesa. Riječju, što se politike tiče i društvene opće situacije, netko je loptu šutnuo „u šenflik“. A, s druge strane, ovdje i onako od 104% pismenog ljudstva, novine se malo čitaju. Dok se ostatak društva grčevito pita: kamo to svijet s novim svjetskim poretom srlja?

A u povodu neizlaženja lista bilo je mnogo špekulacija, od toga da nema para, da smo se umorili, te da smo se u 97. broju, koji je izašao pun bjeline (prazan) ispisali, pa do toga da smo se uplašili Zakona o (ne)informisanju. U pravu su i jedni i drugi i treći. U pravu su svi, a što govori da živimo u dobro uređenoj pravnoj državi. Jer, malo je država u svijetu gdje su u pravu svi. U međuvremenu, dogodilo se mnogo toga: Nova godina, dogodio se Vuk, dogodilo se sve dogođeno, a na lokalnoj razini, proradila je na Radio Subotici emisija na hrvatskom jeziku, utemeljeno je Hrvatsko akademsko društvo, osnovana je nova hrvatska stranka (nadamo se da ovdašnji Hrvati neće sada biti dvostruko ugroženi), dogodilo se... Sada u uspostavljanju prekinutog kontinuiteta pitamo treba li pisati o prošlosti ili o budućnosti. Lako i neobavezno bi bilo pisati o onome što nam se nije dogodilo, i što na žalost ne očekujemo, a priželjkujemo da nam se dogodi. No to su pusta naklapanja, a grešku o dogođenom možemo ispraviti samo na način da unaprijed svima čestitamo Novu 2.000. godinu, sretan izlazak iz devetnaestog stoljeća i uspješan novi milenij. Još jednom: sretna Nova 2.000 godina.

Trenutačno pripremamo 100. broj „Žiga“ s nadom da do ovakve greške i propusta neće doći. Na kraju, ipak se ispričavamo cijenjenim čitateljima, sponzorima i suradnicima.

Vojislav Sekelj

Piše: Živorad Đorđević

Đavolje kolo

Više nema dileme svet je suočen sa surovom opasnošću od neviženog siledžijstva tzv. novog svetskog poretka. Izloženi smo većem i perfidnijem nasilju nego naši preci u vreme nadiranja fašizma.

Zbog svoje osvajačke pohlepe ova opasna družina svetskih silnika ne bira saveznike. Albanski teroristi i njihovi mentori iz redova islamskih fundamentalista su njihov najnoviji cmi đavo koji zlokobno pretili čovečanstvu. Ovaj stav nije prazno nagađanje ili plašenje nedužnih ljudi. Onemoćali američki general Voker hoće da spasi svog predesdnika tako što podržava albanske teroriste, te izdanke Bin Ladena, duvajući u istu tikvu sa Demacijem i Berišom. Novopečeni mladoženja Robin Kuk prikriva svoj novi brak odbranom terorista, a albanske teroriste i ostale mudžahedine podržavaju i pomažu i mnogi drugi neiživljeni ljubavnici, homoseksualci, senilne kabinetske vojskovođe i politički mediokriteti.

U tom svetu u kome dominira tupava i ohola politika, žive ljudi i narodi koji nisu izgleda uznemireni, pa

siledžijstvo moćnika i terorizam doživljavaju baš kao da se sve to dešava na filmu. Neki drugi su toliko ekonomski i mentalno slabi da veruju da im je nekadašnja imperijalna moć dovoljna odbrana od novog svetskog zla. Neki treći misle da će zbog svog zahuktalog razvoja biti toliko jaki da im je već danas dovoljno da budu ubedljivo neutralni.

Šta onda preostaje onima koji uprkos svemu žele da sačuvaju slobodu, suverenitet, nacionalno dostojanstvo i prirodna bogatstva, onima kao što smo mi, koji shvataju i osećaju težinu fašistoidnog nasilja Amerike i njenih političkih saveznika? Da li je dovoljna uteha to što smo danas gotovo jedina savest onog dela čovečanstva koji hoće da živi slobodno i usparavno na svojim ognjištima? Onaj ko hoće da živi slobodno i dostojanstveno, koristeći sva svoja prirodna i duhovna bogatstva, onaj ko hoće da se budi sa osmehom i nadom, mora u ovom surovom okruženju da se izbori za ono što mu po svim pravilima i normama čovečanstva pripada. Narod, čija je tradicija satkana na herojstvu i ponosu, nema drugog izbora. Previše volimo svoju sadašnjost i budućnost, svoja bogatstva, da bismo sve to olako prepustili nezajažljivim belosvetskim silnicima i mediokritetima. Zbog ovog se nećemo

stideti pred svojim potomcima. Klečanje nam ne bi oprostili.

A ko sa đavolom tikve sadi... Svet valjda i ne oseća koliko je u đavoljem kolu.

Tekst prenešen iz „Borbe“, 19.januar 1999.

30. siječnja 1999.

broj 99

Izdavač: HKC „Bunjevačko kolo“

Adresa: Trg cara Jovana Nenada 15

24000 Subotica

E-mail: zig@tippnet.co.yu

Tel: 381 24 28 334

Telefax: 381 24 28 334

Žiro račun: 46600-678-7-3551

Glavni i odgovorni urednik:

Vojislav Sekelj v.d.

Uredništvo: Mirko Kopunović, Tomislav Žigmanov

Tehnički urednik: Ivan Hegediš

Tisak: „Globus“ Subotica

List je registriran kod Ministarstva za informiranje Republike Srbije pod

brojem 1620 od 25. travnja 1994. g.

izlazi svake druge subote

PRETPLATITE SE!

IZLAZIĆE „ŽIG“!

Tvornice radnicima — hale pjesnicima

Rubbish on my mind

Pogleda li se inventura onoga što je Đole nabrojao u pjesmi „Ne volim“ pronaći će se mnogo toga što izravno potpada ili neizravno nasrće u užu oblast kulture, izravno joj tako šireći granice nekoć čvrsto uobličenog spektra i neizravno je preimenujući u kuš-turu.

Šesta lička i sedma sila — kako, primjerice, navodi Đole — već su poodavno u nas uzročno-posljedični pojam koji nas je i doveo do toga da u jednoj od najhumanijih i istinski lijevih stranaka za predsjednika imamo Ljubišu Ristića, a za šefa kulture Zoricu Brunclik. Sva je sreća pa je ta, radništvu okrenuta stranka, i u vlasti. Tako su, dakle, narod i narodnjaci definitivno postali federalni trend, sve vrijeme humano trpeći šaćicu revizionističkih fićfirića koji su životne sokove crpli iz šljaštećeg celofana zapadnog „rubbisha“. (Smeće on my mind.)

S obzirom da smo i mi tu di smo, a ni za to nismo, ni našu malu sredinu nije mimoišao val pauperizirane proletarizacije, koju je, kao što znamo, nametnula međunarodna situacija koja se sve više intenzivira. (A Dunav svakodnevno raste). No, inat, naš stoljetni adut u oblasti kulture, još se jednom pokazao kao djelotvorno oružje pred kojim nijedna sila ne može ništa. Uzmimo, primjerice, 1945, '46, '47, '48... '88, '89, '90... '98. ili pak ovu godinu pa ćemo vidjeti kako prethodna premisa

logično vodi u narednu konkluziju: sve isto, tj. ničega novoga, odnosno déjá vú.

Tvornice su već poodavno u rukama radništva, te su oni, radni, veseli, u svoje hale instalirali i potencijalne književne radionice koje su, samo protekle godine, rezultirale s čak 212 pjesnika na IX. Festivalu poezije u Subotici. Kako je to

odlično zapaženo u uvodu njihova zbornika „Panonski galeb 4“, s obzirom na broj sudionika i zemalja otkuda dolaze (Republika Srpska, Francuska i Italija), slobodno možemo zaključiti kako je riječ o međunarodnom pjesničkom natjecanju. Značaj ovoga pothvata još su bolje uočile radne i druge organizacije, mediji, privatni poduzetnici i obični smrtnici, uključivši se u utrku za zlatna slova donatorstva i mecena. Kada je već tako, dajmo i mi svoj doprinos, i spomenimo ih (neke) ovdje: Veće saveza sindikata, Otvoreni univerzitet, „Fidelinka“, „Chemos“, „Birotehna“, „Mladost“, „Agros“, „YU-eco radio“, „Radio i TV Subotica“, „Yukom“, „Medo produkt“ (tako piše), nedeljnik „Dani“, Frizerski salon „Milica“, Kalmar Piroška...

S obzirom da deset nagrađenih laureata, a moglo ih je biti još po 30 (kako u uvodu piše), tek očekuje zaslužena slava i prisutnost u medijima, u izbor za naš doprinos odlučili smo se za one tihe, ali marljive sudionike koji se drže načela „važno je učestvovati“, čekajući potajno svoj tren bljeska.

Tiho tiho potok teče

Tiho tiho pada veče

U potoku ti i ja

Dva druga iz razreda

kaže u pjesmi „Tajna“ sudionik pod šifrom „Irena“, a sudionik pod šifrom „Proleće je došlo“, konkretizirajući motive, izravno se obraća Disu u djelu „Pesniku utopljeniku“. Čujmo posljednju strofu:

Tuđe si boli

kao svoje znao

za sve oko sebe

deo duše dao.

A pesme Ti behu k'o muzika tužna

oteše Te od nas

topla mora južna.

Na žalost, prostor ko prostor. Nikad ga dosta, a materijala u ovoj knjizi na 328 stranica toliko da zavrđuje pozornost nekoliko cjelokupnih sadržaja „Žiga“. Stoga vam od srca preporučamo da neizostavno pročitate ovo vrijeno štivo koje će obogatiti svaku knjižnicu.

Zlatko Romić

Kamo idu vojvođanski Hrvati?

Obezglavlivanje ili demokratizacija zajednice!?

Krajem prošle godine, za nepuna dva mjeseca, u Subotici su se osnovale tri nove organizacije, u čiji dio proklamiranih ciljeva spadaju i nacionalni interesi ovdašnjih Hrvata. Također, koncem je prosinca počelo emitiranje programa na hrvatskom jeziku na valovima Radio Subotice, što je svakako veliki događaj za hrvatsku zajednicu, budući da je riječ o sadržaju koji u celokupnoj povijesti Hrvata u Vojvodini do sada nije upražnjavan — prisustvo živog hrvatskog govora u eteru.

Od novih institucija, prvo je osnovana „Pučka kasina 1879.“, čiji je predsjednik dr. Ljudevit Vojnić Tunić, liječnik iz Starog Žednika. Nedugo zatim, održala se osnivačka Skupština „Hrvatskog akademskog društva — HAD-a“, koja je ovih dana i registrirana od strane Saveznog ministarstva pravde. Hrvatsko akademsko društvo za temeljnu svrhu ima da u djelovanju pozornost pridaje istarživanjima povijesnih, kulturoloških, socioloških, psiholoških, političkih, demografskih, komunikoloških, ekonomskih, prosvjetnih, književnih i religijskih odrednica hrvatskog nacionalnog bića na području Savezne Republike Jugoslavije putem razvijanja i populariziranja u prvom redu društvenih i humanističkih, a zatim i ostalih znanosti. Predsjednik ove udruge akademskih građana je magistar pedagoške znanosti Josip Ivanović.

Posljednja u nizu oragnizacija koja je ugledala svjetlo dana jeste druga politička organizacija s hrvatskim predznakom — Hrvatski narodni savez. Osnivačka skupština održana je početkom prosinca, a za predsjednika je izabran Kalman Kuntić, profesor povijesti.

Dakako, pojava ove posljednje najsnažnije nuka na otvaranje glavnog problema u vidu pitanja — zašto su se one osnovale. Jer, opravdano se postavlja pitanje u čemu su osnivači vidjeli potrebu za osnivanjem novih institucija. Naime, jesu li postojeće hrvatske institucije i oragnizacije toliko inertne, zatvorene u sebe, okoštale i samodostatne da svojom uskogrudošću nisu omogućile u dovoljnoj mjeri kvalitetno i svestranije artikuliranje nacionalnih interesa ove zajednice.

U povodu osnutka druge političke stranke, Hrvatskog narodnog saveza, netko je ustvrdio kako pojava ove organizacije vodi k „obezglavlivanju“ Hrvata, prejudicirajući tako da vreme kaže svoj sud o tome. S druge strane, oštro se usportiviši novim ili barem ovoj organizaciji, vjerojatno je htio reći kako je u načelu protiv gubitka privilegija jedinog artikulatora hrvatskih interesa u Vojvodini. No, čini se važnim da, bez obzira na ove ocjene, to- nužno vodi do demokratizacije odnosa među članovima hrvatske zajednice.

Jer, očito je po srijedi da Hrvati u novim okolnostima izlaze iz letargije, te nalaze za shodno da traže nove puteve organiziranja. A hoće li to doneti nekakva pomaka, vidjet ćemo. No, moramo biti svjesni i činjenice da gotovo nema niti jednog aktivnog Hrvata koji je član samo jedne udruge. A multipliciranjem prisustva u više organizacija, otvara se pitanje samonesnalaženja i eventualnog iscrpljivanja. Jer, što ćemo drugo raditi, nego pohadati sastanke različitih institucija. To vjerojatno nije ničiji svjesni cilj.

Tomislav Žigmanov

Savez demokratskih partija izradio prijedlog „Partnerstva za promjene“

Pružena ruka Savezu za promjene

„Savez demokratskih partija izradio je predlog 'Partnerstva za promjene' kojeg će uputiti Savezu za promjene s ciljem udruživanja opozicije u Srbiji i promene političkog sistema", izjavio je na konferenciji za novinare u petak, 22. siječnja, novoizabrani koordinator Saveza demokratskih partija (SDP) i predsjednik koalicije „Šumadija“ **Branislav Kovačević**.

„Mi smo učinili prvi korak, a sada je na Savezu za promjene da odgovori“, rekao je Kovačević, dodajući kako je, i pored razlika između dva saveza, cilj isti: demokratske promjene u Srbiji.

Sastanku u Subotici, čiji je domaćin bio Savez vojvođanskih Mađara (SVM), nazočili su i čelnici i(li) predstavnici koalicije „Sandžak“ (**Rasim Ljajić**), Socijaldemokratske unije (SDU, **Žarko Korać**), Lige socijaldemokrata Vojvodine (LSV, **Bojan Kostreš**), Reformsko-demokratske stranke Vojvodine (RDSV, **Ratko Filipović**), te Zaklade za mir i rješavanje kriza Borisa Vukobrata.

Kako je Branislav Kovačević rekao, članice SDP-a na sastanku su „došle do uverenja“ kako je među njima potrebna čvršća koordinacija i izraženija medijska predstavljenost.

Govoreći o temeljnim ciljevima SDP-a Žarko Korać istaknuo je njihovo zalaganje za decentralizaciju i regionalizaciju Srbije, otvaranje zemlje prema Europi i svijetu, promjenu nacionalističke i šovinističke vlasti i suradnju s Tribunalom u Haagu.

Na pitanje kako bi SDP pristupio rješenju kosovske krize Kovačević je odgovorio kako bi oni, u odnosu na aktualnu vlast, daleko prije uspjeli uspostaviti dijalog s političkim predstavnicima kosovskih Albanaca, pozivajući se na njihove ranije kontakte. „Represija ne dovodi do rešenja krize nego samo podstiče novu. Od strane aktuelne vlasti nedostaje ozbiljna želja za nužno potrebnim političkom kompromisom na Kosovu“, rekao je Korać, dodajući kako su ovo posljednji trenuci ove zemlje da se krene u pregovore „ili ćemo upasti u još žešći rat“.

(z. r.)

Jezik mladosti

Zapitamo li se kada, kojim nam putevima mladost ide?

Zabrinjava li nas činjenica da su naši mladi zapravo te kapi koje će se sliti u beskrajno more budućnosti.

Tragična li je i mračna naša sudbina saznanjem da će sve što je kultura i civilizacija naših otaca izgradila u nama ostati u rukama ovog mora etičke nespoznaje i moralne prljavštine.

Nacional-levičarske horde zla iscrpjele su i posljednje trzaje duhovna života u zemlji, a naša je sudbina prepuštena na milost i nemilost nadri-umjetnosti i društvenom kiču. Istinske i čovjeku svete vrline postale su sporednost i predmet ismejavanja, a niske pobude i odanost porocima, heroizam i stvar divljenja i poštivanja. Društvo poput pomahnitalog krda srlja u vlastitu propast, predvođeno pastirima koji Boga ne znaju, a svoje stado čuvaju cenzurom i lažima. Jadno li je to stado koje zlo u svojim redovima ne poznaje.

Jadna li je mladež koja je cvijet mladosti, središte sve spoznaje života, provela u ovom vremenu općega mraka.

Mladež tone u ponoru beznada pružajući uporno ruku koju nema tko primiti.

Ona vapi za spasom!

Ona je duha žedna, a kulture gladana.

Nestane li joj kulture, nestaće joj samosvjesti. Nesatane li joj duha, neće je biti!

Kakva je uopće i objektivna vjerojatnoća za očuvanjem i ovo malo njene istinske biti?

Istina je danas poput pustinjske oaze koja se, okružena beskrajnim prostranstvima pješčanih laži, tek s vremena na vrijeme da pojaviti.

Ona je nalik fatamorgani za koju više nitko sa sigurnošću ne može reći da je to ona prava i nepovrgljiva fakta, a ne još jedna u beskrajnom nizu falsifikata.

Težnja ovog paganskog režima nije samo da istinu ušutka ili satre, već i da je u korijenu sasječe, te da na njeno mjesto posadi novu laž, koja će vremenom, te utjecajem strahovite medijske mašinerije laži, postati opće prihvaćena i vjerodostojna činjenica. Ovakvim se metodama služe antikristske crvene bande u manipulaciji našim pučanstvom.

Ne dozvolimo da se istina o našem biću izvrće i da nam se u ime dira.

Budemo li tuđe haljine nosili, nitko nas neće poznati.

Nedajmo da ono naše nutarnje, ono najsvjetlije, što u samoj biti i imenu nosimo postane hrana oholim sejačima straha, bijede i patnje.

Pružimo našoj mladeži tu ruku spasa koju tako očajno ište. Spasimo je od sveopćeg moralnog mraka u kojem se bespomoćno davi. Neka naša stoljetna tradicija i istrajno, prelijepo nasleđe budu pojasi spasavanja našoj mladeži, koja će njima doplivati do mirnijih voda, do svoje duhovne sreće. Neka joj na tom trnovitom putu vlastiti jezik bude i komopas i vodič jer tako zasigurno neće pogriješiti.

Bez svoga se jezika nikud stići ne može. Jer kad bez jezika ostane narodu više nema sreće.

Stoga učinimo to za našu mladost!

Obasajmo joj Božijom svejtlošću puteve istine koje u svakom trenu valja slijediti, neovisno o tome koliko oni izgledali suludo i gotovo nemogućno.

Samo tako svi ćemo imati sutra.

Igor Buljovčić

Ivan Meštrović i Bunjevci

Ideja o osnutku društva akademičara bunjevačkih Hrvata iz Vojvodine na zagrebačkom sveučilištu nikla je u najpotrebnijem i najznačajnijem periodu — buženju nacionalne svijesti u novoj državi, sredinom dvadesetih godina ovog stoljeća.

Te, danas daleke 1927., godine vodila se intenzivna borba i prepucavanje oko pitanja koje je sve više interesiralo tadašnju širu javnost, jesu li Bunjevci Hrvati, ili samo Bunjevci kao poseban narod, ili čak po nekima Srbi.

Svjesni sveučilištarci, osnovali su 26. veljačke 1927. svoj klub pod nazivom **Hrvatsko akademsko društvo „Bunjevac“** u Zagrebu, s ciljem nacionalnog, ekonomskog i prosvjetnog izobraženja svojih članova, da bi isti bili pripravnici za kasniji prosvjetiteljski rad među svojim sunarodnicima po završetku školovanja.

Svoje sastanke po svim pretpostavkama, jer svojih prostorija nisu imali, održavali su u prostorijama Hrvatskog književnog društva Sv. Jeronima, na Trgu Kralja Tomislava 2. Tajnikom je bio Ljudevit Vujković Lamić — Moco tijekom 1927/28.

Ljudevit Vujković Lamić — Moco, kao već formirani sportaš — atletičar, tijekom svog studija u Zagrebu registrira se 1926. za Hrvatski akademski sportski klub — HAŠK. Prijateljujući, redovno trenirajući,

druži se s akademičarima, sportašima iz Zagreba. Kao čovjek kojeg je interesiralo veoma široko područje saznanja — sport, filatelija, književnost, umjetnost, glazba a napose djelovanje u narodu na narodnoj umjetnosti i običajima putem svojih prijatelja, došao je u kontakt s višim društvenim krugovima Zagreba. Jednom prilikom upoznali su ga s našim velikanom, kiparom Ivanom Meštrovićem, koji je tih godina živio i stvarao u Zagrebu. Kako je Hrvatsko akademsko društvo „Bunjevac“ bilo udruženo u „Hrvatski blok“ s ostalim hrvatskim prosvjetnim, nacionalnim i političkim društvima na zagrebačkom sveučilištu (Hrvatskom mladicom, Hrvatskom sveučilišnom seljačkom organizacijom, Akademskim orlom Mahnić) vjerojatno je čuveni umjetnik već čuo za te „Bunjevce“ pošto je i sam bio podrijetlom Bunjevac po materi.

Malo je poznato da je Ivan Meštrović — Gabrilović, rođen u Vrpolju 15. kolovoza 1893., gdje su mu roditelji argatovali u pečalbi. Otac Mate Gabrilović i majka mu Marta, rođena Kurabasa, potiču iz Otavica blizu Drniša u Dalmaciji, dok mu je kum na krštenju bio Nikola Milaković, nadničar, podrijetlom iz sela Musići. Ne nalazeći posla za dalji život u Vrpolju roditelji su primorani da se s jednogodišnjim Ivanom vrata u zavičaj u Otavice. Od dječaka, samouka rezbara, postaje klesar u Splitu, pa preko Beča, Pariza, Rima, Zeneve,

Londona postaje jedan od svjetskih kiparskih velikana.

U periodu njegovog djelovanja u Zagrebu (1926. — 1931.), došavši u doticaj s ovim mladim sveučilištarcima, željnim saznanja o svom podrijetlu, vjerojatno nakon više susreta i otkravljenog razgovora, potaknut svojim podrijetlom, daje svojim suplemenicima 6. veljače 1928. četiri pisma kojim ih upućuje na dr. Ivu Tarteglia, načelnika grada Splita, na dr. Škvrcea, načelnika grada Dubrovnika, na gospodina Šimu Smoljana iz Mostara, kao i fra Luju Maruna iz Knina, da ovi ljudi pomognu mlade iz subotičkog kraja da upoznaju staru postojbinu svojih djedova, svoje starine, kao i za dalje preporuke gdje mogu dobiti pravu sliku djedovine čiji je karakter sačuvan u govoru, običajima Bunjevaca iz okolice Subotice. Još su, pored ovih, bili namjeravani posjeti Omišu, Sinju, Kaštelima, Trogiru i drugim mjestima.

Na žalost ovih sveučilištaraca, godina 1928. nije im svojim povijesnim tokovima bila susretljiva da krenu u pohode postojbini Bunjevaca, radi upoznavanja svojih starina, običaja, jezika i podrijetla. Ovo istraživanje nije uspjelo za vrijeme ferija te godine, a kako je sudbina htjela to nije učinjeno ni kasnije, pa ni do danas.

Ljudevit Vujković Lamić

Seminar za novinare u Novom Sadu

Vjerska tolerancija u medijima

Novosadska novinarska škola uspješno je organizirala trodnevni seminar (12. do 14. studeni) za novinare-urednike na temu „Vjerska tolerancija i mediji“. Tako je četrdesetak nazočnih novinara, te predstavnika nekoliko vjerskih zajednica iz Vojvodine i Srbije imalo priliku da se, putem moderno koncipiranog edukativnog rada s interaktivnim predavanjima i radionicama tribinskog karaktera, upoznaju s teorijskim i praktičkim aspektima ovoga značajnog problema. Inače, ovaj je edukativni skup prvi dio njihovog većeg projekta pod nazivom „Uloga novinara u izgradnji povjerenja u višenacionalnim sredinama“.

Prvo izlaganje je održao **prof. dr. Dragoljub Đorđević**, sociolog religije, na temu „Crkva, konfesija, sekta, denominacija“, u kojemu je jasno izložio kako se ovi termini koriste u sociologiji, te ukazao na opasnost ukoliko oni u uporabi u javnom diskursu poprime neko drugo, i to mahom, negativno značenje. To osobito vrijedi za termin „sekta“, koji je toliko „nabijen“ negativnim značenjem u nas da čak, u nekim slučajevima, povlači sa sobom i određenu akciju. Bivši dekan Bogoslovskog fakulteta Srpske pravoslavne crkve **prof. dr. Dimitrije Kalezić** govorio je na temu „Srpska pravoslavna crkva u odnosu na druge vjerske zajednice“, istaknuvši kako SPC „u vjernicima drugih ispovijedanja nikada nije gledala niža bića, nego uvijek žive slike Božje, koje budući da nijesu u krilu pravoslavlja, koje je najautentičnije hrišćanstvo, nemaju toliko mistične

toplina i tajanstvenoga“. Grkokatolički svećenik **Roman Myz** svojim je predavanjem „Vjerski sadržaji u medijima“ ukazao na veliku pogubnost slaboga znanja o vjerskim stvarima kod nekih novinara, što za posljedicu ima nepreciznosti, iskrivljenosti i neistinitosti u napisima. Reformatorski, pak, svećenik **Károly Beres** za temu je imao „Protestantizam i ekumenizam u Vojvodini“, i uglavnom je govorio o velikim aktivnostima Ekumenske humanitarne službe, koju čine Reformatska, Luteranska i Metodika crkva. Zanimljivo je bilo i predavanja novosadskog sociologa kulture **prof. dr. Dragana Kokovića** „Religija i nacija“ u kojemu je, među ostalim, ukazao na opasnost ukoliko se u jednom društvu ispred kršćanskih vrijednosti, koje su uvijek univerzalne, postave vrijednosti nacije, koje su uvijek partikularne. Posljednji je predavač bio franjevački redovnik **dr. Károly Harmath**, prorektor Teološko-katehetskog instituta Katoličke crkve Subotičke biskupije, s temom „Rimokatolička crkva i mediji s posebnim osvrtom na stanje u Vojvodini“, u kojemu je istaknuo, nakon iznijetog pregleda katoličkog tiska u Vojvodini, da sa stajališta Katoličke crkve „informacija mora biti istinita i cjelovita, dakle adekvatna, dok u sukobu slobode i morala prednost ima moralni kriterij“.

Skup je završen okruglim stolom sudionika na temu skupa, na kojemu su se iznosila iskustva pojedinih medija po pitanju vjerske tolerancije. (t. ž.)

Blaško Gabrić, vlasnik štamparije „Globus“ i odbornik SO Subotice

Rad je najmanje plaćen

U međuvremenu oni vas pomažu da taj vinograd stasa. • Od najobičnijih građana 1967. u Americi sam čuo da će se, kad Tito umre, raspasti Jugoslavija. • Animiro sam preko 30.000 gledalaca da navijaju za nas, pa sam tako doživio doživaljaj koji ni u kakvoj priči ne mogu objasniti

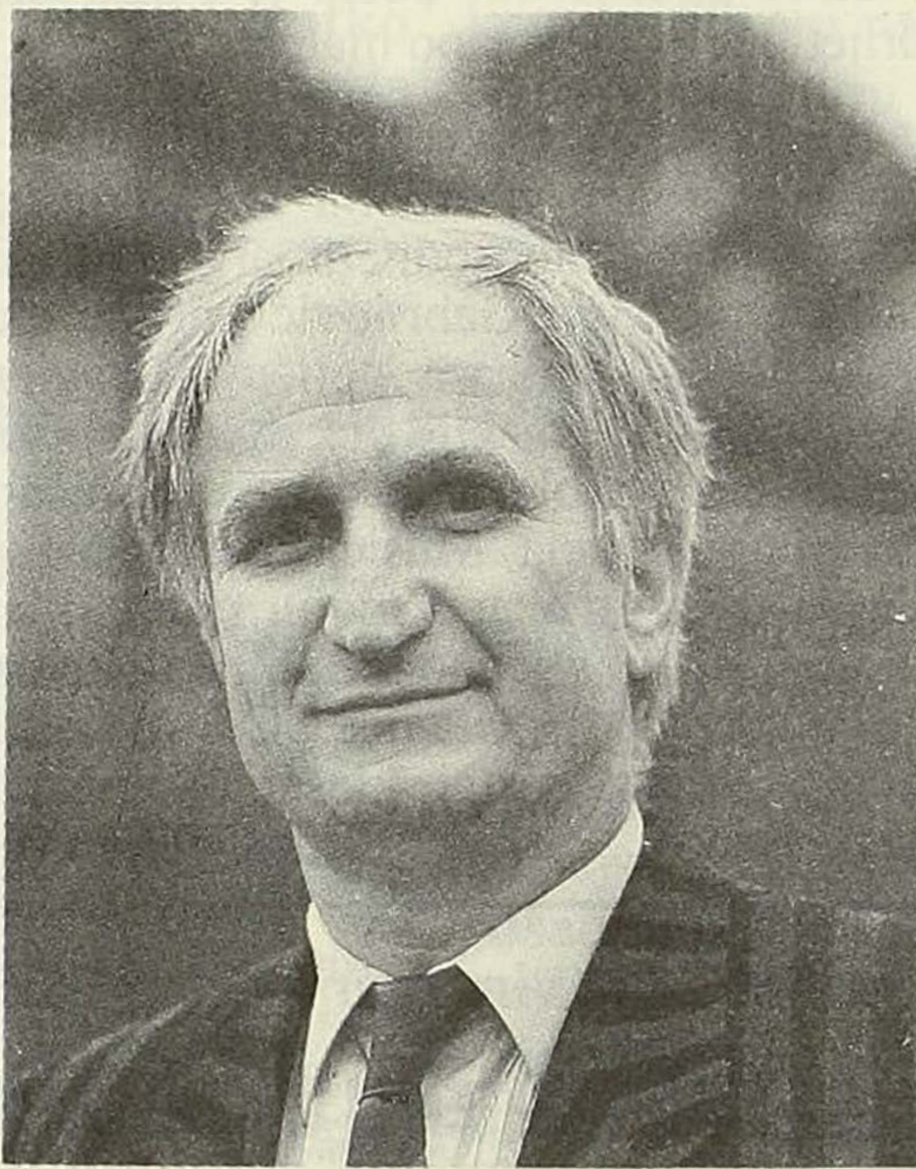
Blaška Gabrića je i lako i teško predstaviti. Treba ga poznavati, a najbolje ga poznaju njegovi Kerčani. Stoga su ga dva puta izabrali za odbornika SO Subotice. S njegovim stavovima, odnosno mišljenjem i ne moramo se ponekad složiti, no on djeluje kao čovjek s interesom, a bez interesa. Kada govori, imate dojam da je pred vama gimnastičar. Iskren u govoru do gole psoovke. Bez velike filozofije, s nekoliko riječi rešava i najteža filozofska pitanja. Učio je od života za život, život smatra za pojavu koja se samo radom može opravdati. I ako se ne bi moglo reći da je po vokaciji demokrat, no s njim, i da ih ima više, demokracija bi se ovdje lakše podnosila i brže došla. Zaljubljenik je sporta, prirode, grada i rada, a Suboticu voli na svoj način. Ovdje možemo reći i to, da nije Blaška Gabrića, i njegove tiskare „Globus“ ovaj dvotjednik teško da bi nosio broj 99. Pomagao je mnogo, i više. Možda to čini iz razloga što „Zig“ nije uvijek pažljivo čitao. No, u svakom slučaju, njegova pomoć je bila drgocjena i nije slučajno što sada uoči 100. (stotog) broja s njim pravimo intervju. Možemo reći kada bi ovakvih ljudi bilo više, disalo bi se lakše.

Dugi niz godina bavite se malom privredom. Kakav je danas njen položaj kod nas?

B.G.: Kod nas je svaki dan sve teži, jer privredni uslovi nisu najbolji i kroz raznorazne propise koje donosimo na skupštini kobjagi rasterećujemo rad u privredi i maloj privredi. Međutim, tu se stalno izmišljaju novi nameti koji otežavaju uslove poslovanja. Zato je vrlo teško kazati dokle će se to sve tako moći izdržati, jer u društvu nema dovoljno para. Zaštićeni su ljudi koji robu uzmu, a ne plate. Da biste uopšte pokrenuli sudski postupak protiv neplatiša, prvo morate uplatiti 2.000 dinara sudsku taksu. Ako ga sud osudi, on nema para da vam kaznu isplati, tako da nije dosta što ste u gubitku što vam je robu uzeo a nije platio, nego ste još u gubitku zbog plaćanja sudske takse. Tako dolazimo u situaciju da više ne znaš šta da radiš. Ili ćeš postati i sam nelikvidan, zbog neredovnih platiša, pa nisi više u stanju da plaćaš obaveze koje su društveno potrebne, npr. da uplatiš recimo porez na lični dohodak. Znači, uvek neko trpi. Najveći problem je u ovom našem poslu da je više zaštićen lopov i onaj koji neće da plati, nego onaj koji je išao pravim putem i ispaio naivan. Što je najgore, ti isti ljudi nisu oštetili samo jednog privrednika, već imamo podataka da je isti čovek oštetiio više desetina privrednika, na isti način naručivši robu, dajući neki minimalan avans, a ostatak nikad nije isplatio a robu je odneo.

Kakav je tretman male privrede u inozemstvu? Mislim na čist kapitalizam, s obzirom da ste dugi niz godina boravili na Zapadu. Pridaje li se tamo veći značaj tom društvenom sektoru?

B.G.: Tamo se sasvim drugačije prilazi jednom kapitalisti ili jednom početniku. Pošto sam živio u jednom sistemu koji je već imao sagrađenu piramidu kapitalizma, tamo je godišnje počinjalo po 5.000.000 ljudi da se bave biznisom, i često je njih 4.500.000 za šest meseci iste godine i bankrotiralo. Dok je jedan broj uspeo da

Blaško Gabrić

preživi, s tim da tamo ni jedan od njih nije imao sistemske probleme preživljavanja i opstanka, nego kako kažu Židovi: „ne postoji rđav biznis, nego samo rđav biznismen“. Jer tamo biznismeni, koji su duže u opticaju, poznaju mnoge trikove koje novi biznismen ne zna. Tako da tamo, ako vas neko prevari (ne plati robu i slično), ne kaže se da vas je prevario, nego da vas je nadmudrio. Postoje, dakle, slični problemi i tamo. Međutim, razlika je ta da ga vi možete tužiti bez plaćanja sudske takse. Na Zapadu postoji onaj drugi vid da, ako ste vi opstali u biznisu, pa kad ste na kraju godine prijavili da niste dovoljno para zaradili, vi ste dobili državnu pomoć da bi preživeli i da ne zatvorite biznis jer niste dovoljno zaradili. To bi značilo da na Zapadu vredi, da ako ste vi posadili vinograd, nemate nikakvih obaveza prema društvu dok taj vinograd ne počne da rađa. U međuvremenu oni vas pomažu da taj vinograd stasa. Kod nas je to naopako. Danas kod nas čovek, da bi otvorio neki biznis, mora da ima sve. Mora da ima bezbroj papiroloških dozvola: plac, poslovni prostor, plaćati opet dažbine koje idu kod izgradnje poslovnih prostora, ako nemate struje morate je sprovesti, pa kad to

sve uradite, morate da imate para da kupite mašine, para za obrtna sredstva. Dakle, danas u Jugoslaviji je početi neki biznis gotovo ludost. Jer, čovek koji ima 200-300 hiljada maraka, koliko je potrebno za otvaranje nekog manjeg biznisa, niko mu i ništa ne garantuje da će mu se to isplatiti; da će biti zaštićen od neplatiša, mešetara i sličnih.

Plašili smo decu radom

Da li se kod nas sam rad degradirao i da li time gubimo kvalitetnu radnu snagu? Gdje je tu izlaz?

B.G.: Moj utisak je da je Jugoslavija napravila kardinalnu grešku u sistemu, koji i danas vlada. To je verovatno sistem socijalizma kada smo se borili da iz nepismene zemlje predemo u najpismeniju zemlju na svetu; kad smo stimulisali učenje i školovanje. Svima smo davali veće plate ko završi školu, a time smo degradirali proizvodni rad ili sam rad. Tako smo uspeli krajem sedamdesetih da napravimo da je najveća sramota u jednoj radničkoj zemlji biti radnik i tako je svako bežao od rada. Svaki roditelj je govorio dectetu „uči, ako nećeš da radiš,„ Plašili smo decu radom. To znači da ako završe škole neće više ništa morati da rade zato jer su pametni, a drugi će za njih raditi, a oni će udobno i lepo živeti. Navikli smo da nam je država uvek dužna nešto obezbediti, što je totalno pogrešno. Na Zapadu, životni san svakog mladog čoveka je da dobije posao, kako oni kažu „siguran posao“, jer od zarađene plate možete da živite jednim prosečnim životom. Kod nas je sad sve to totalno devalvirano; rad je najmanje plaćen, a mešetarenje najviše. Time smo upropastili kompletne generacije. Kod nas smo imali „šugarizaciju“ sa školstvom, škole u privredi su bile gotovo zatvorene i ukinute, tako da nam 10 godina fali kvalifikovana stručna radna snaga.

Predstavite ukratko Vašu štampariju „Globus“!

B.G.: Štamparija „Globus“ je štamparija brze usluge, radimo kvalitetno, brzo i jeftino. Grafički smo kompletno opremljeni, pa predstavljamo zavod u malom.

Dosta ulažete u ekologiju i estetski izgled grada. Šta možemo učiniti na tom polju više?

B.G.: Svakodnevna trka za kapitalom, bogaćenjem, ljude „navikava“ da zaboravljaju šta ostavljaju, tj. kakvu sredinu ostavljaju svojim pokoljenjima. Počev od subotičkih industrijskih centara „Zorke“ i „Azotare“ pa i drugih zagađivača, ostavlja duboke tragove i velike štete. Pokušavajući da naša sredina ipak drugačije izgleda, ja

sam se uključio među ekološke, čak sam i potpredsjednik Ekološkog udruženja Subotice. Trudim se i oko ozelenjavanja grada, u tom smislu sam oko svoje štamparije zasadio 3.500 sadnica parkovnog drveta na površini od 3,5 ha zemlje. Imamo oko 14-15 vrsta sadnica i čoveka koji vodi brigu o svemu tome. Uz to smo počeli sa malom proizvodnjom sadnica kako bismo pomogli one ljude koji žele da zasade drveće, a nemaju para da ih kupe. Time pokušavamo da gradu damo nova pluća, da naraštajima koji dolaze ostavimo čist i svežiji vazduh.

Vaša ideja o banci ljudskih organa teško se realizira. Gdje je tu problem?

B.G.: Banka ljudskih organa je stvar gde neko treba da zalegne da se promene ili koriguju zakonski propisi. Jer, da ne bi došlo do manipulacije, naš zakon je toliko spor, da do realizacije davanja organa najčešće dođe prekasno. Ja, kao inicijator svega toga, smatram da ako se ti organi spase, bez obzira da li se oni prodaju ili nešto slično, svakako će se dati bolesnom čoveku. Znači, korisno delo je urađeno. Ako će prodaja tih organa pospešiti rad i platu lekara, to ne treba osuđivati. Ideja je humana, a posebno ja kao roditelj koji je izgubio dete u 26. godini, bio sam strašno pogođen, i danas bih bio sretniji da su neki od organa mog sina pomogli drugom mladom čoveku da spasi život. Organi mog sina bi na taj nači nastavili živeti u organizmu drugih ljudi i ja bih zbog toga bio mnogo zadovoljniji. Sve ovo sporo ide; mi nismo odustali od ideje, naši ciljevi će se jednog dana i ostvariti.

Zastupam interese svojih birača

Odbornik ste SO Subotica. Vaš glas se često čuje. Kako ocenjujete rad Skupštine, s obzirom da Vam je ovo već drugi mandat?

B.G.: Teško je donositi bilo kakve ocene, jer ako niste u sastavu IO, gde se donose glavne odluke. Jer, mi materijal za skupštinu dobijemo nekoliko dana prije, i nismo uvek u stanju pravilno i dobro da ga proučimo, zbog kratkoće vremena. Tako veliki broj stvari prođe bez diskusija, te se usvoji kako je IO predložio. Smatram da je materijal preobilan, preko 20-30 tačaka dnevnog reda što je mnogo za jednu skupštinu. Kao odbornik pokušavam da zastupam interese svojih birača i ako predlog nije u interesu njih, bez obzira od koje političke stranke je predlog potekao, ne glasam za njega, i obrnuto. Često su moji predlozi bili prihvaćeni, mada se dešava da i ne budu. Jer, ako je predlog vladajuće stranke, SVM drugačiji, onda smo nadglasani. Primedba je bila od jednog odbornika SPS da skupština gubi smisao, jer SVM može u svakom predlogu nadglasati. Tada sam rekao da imaju od koga da uče, jer je na državnom nivou je isti slučaj. SPS neće dozvoliti da ih, ako joj to nije u interesu, opozicija nadglasa.

Kako ocenjujete političku klimu u Jugoslaviji?

B.G.: Nisam tako veliki političar da bih oko međunarodne politike imao šta da kažem, ali smatram da taj novi politički poredak, nakon raspada socijalizma, političkih blokova, da je Amerika preuzela primat i da ona diktira svim malim zemljama. Amerika ima svoje interese u svim sferama globusa. Kao Jugosloven raspad države doživljam vrlo tragično i smatram da nismo mi osnovni krivci raspada Jugoslavije. Od najobičnijih građana 1967. u Americi sam čuo da će se, kad umre Tito, raspasti Jugoslavija. Tvrdio sam da neće, a oni su tvrdili suprotno, govoreći da smo ljudi što verujemo da do toga neće doći. Amerikanci su se bojali socijalizma, i bilo im je u interesu da ga sruše, jer im je on odneo veliku količinu kapitala. U svoj sistem su unosili mnogo elemenata socijalizma, ali nisu propuštali priliku da svojim građanima naznače da je socijalizam poguban i pogrešan. U njihovim sredstvima informisanja ste imali samo ono što je rđavo u socijalizmu, a ne dobro. Moj povratak iz Amerike je bio upravo razlog što nisam mogao mentalno da podnesem da je na vestima samo ono što se rđavo desi u Jugoslaviji. Ogroman novac se u Americi potrošio za podrivanje socijalizma.

Balkanski čovek

Zagovornik ste ideje jugoslovenstva. Zar ne mislite da je ono u ovom trenutku deplasirano i da nema šanse?

B.G.: Nemam ništa protiv koji tako misle, ali mogu da vam kažem i dokažem da je jugoslovenstvo bilo idejno ostvareno prije 80 ili 90 godina i da su južni Sloveni želeli da se ujedine; da budu jača država nego što su bile Srbija, Raška, Hrvatska i dr. One su se udružile da bi se mogle braniti od jačih sila i da bi mogle napredovati. Jugoslavija je bila sastavljena od otprilike šest slovenskih naroda. Desilo se tada da je njihovim ukrštanjem stvoren sedmi jugoslovenski narod. Narod južnih Slovena. To su Jugosloveni. Moj tata, moja mama, moj dida, moja baba nisu iste nacije. Prema tome, ukrštanjem brakova, mi smo stvorili novog čoveka, Jugoslovena koji živi na prostorima Jugoslavije. I normalno da mi Jugosloveni koji živimo na ovim prostorima ne možemo biti ni Hrvati, ni Srbi, jer više nismo čiste nacije. A naša zemlja nosi ime Jugoslavija. Ja se ne mogu složiti da postoji npr. Nemačka, a da nema Nemaca. A zašto onda ne bi mogla postojati Jugoslavija sa Jugoslovenima, i zašto Vama to onda liči na utopiju? To za mene nije utopija, već nepobitna činjenica. Ne patim od toga da mi moramo vratiti naše stare republike u Jugoslaviju. Ali danas živi 25 manjina u Vojvodini. Ja ne želim da budem manjina ni hrvatska, ni bunjevačka, ni šokačka, ni rusinska ni ukrajinska... ako sam ukršten sa narodima koji su do juče bili konstitutivni narod ove države. Smatram da je Jugosloven identitet južnih Slovena. Balkanski čovek je danas najsavršenije ljudsko biće na ovoj planeti, jer je ukršten sa 26 do 28 različitih naroda i narodnosti. Geni su sačuvani. To se vidi i po grupnim sportovima gde su daleko veći rezultati kod Jugoslovena, Madara, Grka nego kod

Nemaca, Engleza, Amerikanaca. Dakle, smatram da jugoslovenstvo nije nikakva pogrda danas ni za koga, ko je ukršten od više naroda i postao dobar čovek. Smatram da su Jugosloveni najrealniji; njima niko ne smeta, ne smeta niko ko je druge narodnosti, u koju crkvu ide.

Zaljubljenik ste sporta. Otkuda ta ljubav?

B.G.: Pa vidite, stara Jugoslavija, posleratna je bila sirotinjska zemlja i jedini način da biste putovali i upoznali druge zemlje je da budete sportista. Ja sam se bavio gimnastikom i fudbalom od najranije mladosti i to paralelno, pa mi je jednog momenta trener Bane Sekulić rekao da se odlučim kojim ću se sportom baviti, jer ne mogu biti istovremeno i fudbaler i gimnastičar. Tada sam se odlučio za gimnastiku, jer nisam bio ljubitelj grupnih sportova, jer se sopstveni rezultati ne pokažu i ne dođu uvek do izražaja. Gimnastikom sam se bavio do svoje 36. godine. Čak sam se takmičio u Kanadi, a kasnije, nakon prestanka aktivnog bavljenja sportom, postao sam navijač. Kada ste u inostranstvu, kada niste u svojoj kući, onda shvataš koliko je to veliko voleti svoju zemlju kad je nemate. Kod kuće nikad nisam smatrao da je to navijanje nešto impresivno. Navijali smo mi za „Spartak“, pa smo navijali za „Hajduk“, neko za „Vojvodinu“. No, svejedno kako bilo u granicama zemlje u kojoj ste živeli, to je navijanje bilo trenutačno, kad je bila utakmica. Govorili smo dva-tri sata posle utakmice ili tri dana do sledeće utakmice. Ali kad nam je nestala naša zemlja, kada smo živeli u tuđoj zemlji kad je sve bilo prezentirno na drugi način i ništa naše i onda kada se prvi put pojavila reprezentacija Jugoslavije u Klentonu, u gradu u kojem sam živeo, to je bila kvalifikacija za odlazak na montrealске olimpijske igre, tamo je bio dodatni turnir. U to vreme sam imao štampariju u Hamiltonu i odštampao sam pet hiljada jugoslovenskih zastava. Bilo je preko 7.000 Jugoslovena na toj košarkaškoj utakmici i ja sam sve zastave podelio besplatno. To je bio jedan takav doživljaj kojeg nikom ne mogu objasniti i svako ko je bio tamo postao je navijač. Doživeli smo da u jednoj tuđoj zemlji možemo bodriti i navijati za Jugoslovene koji su pobedili sve i izborili pravo za Olimpijadu. Normalno da je posle u novinama pitano ko je bio domaćin, Kanada ili Jugoslavija. Čak je bilo i komentara „ako ti Jugosloveni tako vole Jugoslaviju zašto ne idu kući“. Posle toga, kada su stekli pravo da idu na Olimpijadu, normalno je da smo išli da ih pratimo. Na olimpijadi naši su osvojili srebrnu medalju. Ponovo zahvaljujući jednim delom nama navijačima. U polufinalu smo pobedili Ruse isto tako uz pomoć navijača, gde sam ja zamolio čitavu salu da navijaju za Jugoslaviju protiv Rusije jer smo mi mala zemlja. Normalno, svi su počeli navijati, pa su tako sve četiri strane sale navijale za nas. Animirao sam preko 30.000 gledalaca da navijaju za nas, pa sam tako doiveo doivljaj koji ni u kakvoj pri- i ne mogu objasniti. Posle ove utakmice gledam sve olimpijade.

Vojislav Sekelj

Iz starog albuma

I sreća prošla i sreća buduća, krije se u tajni osmjeha, koja čuva svijet od hladnog usamljeničkog propuha.

Krležijana

Filozofija i istina

Filozofirati se može o svemu, ali istina je tvrdoglava. Može se o civilizacijama, da su zdrave i bogate, brbljati koliko nas volja, ali ako nisu, kao na primjer, bijedna i krvava i bezidejna i okrutna evropska, danas, šta će nam ta filozofska mudrolija, sazdana na najispraznijoj igri riječima? 1942.

Rušenje

Radikalizirati Isaaca Newtona

Konačno, i ovoga puta nešto trebamo i moramo srušiti. Sada želimo zbog demokracije, a u ime slobode, biti radikalni i od samoga radikalizma. Stoga ovoga puta rušimo zakon, i to ne bilo koji zakon nego zakon o gravitaciji. Kada smo već u zrakopraznom prostoru, ne mislim na Monitor, što će nam tu koje kakve strane sile, i to kozmičke. I znači, rušimo zakon o gravitaciji u ime planetnomultistupidne opcije prava na posebnost postojanja.

Nećemo se ovoga puta pozivati na Newtona i njegovu jabuku niti na njegov san o jabuci, već rušimo silu privlačnosti i to tako, dosta su jabuke padale s drveta na zemlju: od jučer, jabuke će sa zemlje padati na drvo. Učinit ćemo to bez referenduma, stranih periskopa i ostalih selektora. I tako, u ime „Žiga“ novom svjetskom poretku u trećoj galaksiji dokazat ćemo, pokazati kolika je naša moć nemoćna, odnosna naša nemoć imotentna.

I znači, ako primijetite da su vam isključili struju, to nije iz razloga što niste platili račun, već što smo ukinuli

Newtona, ispravili Teslu, iskrivili Einsteina, obezglavili stonogu itd.

100

Naš izbor

Sanjarenje

Mnogo sam puta pitao za tebe
Valove zapjenjenje, valove bučne,
Lutajući osamljenim žalom.

Koliko sam puta za tobom
Gorko u srcu plakao
I zvao te, preklinjao,
Ali, jao, uzalud sam mučio sebe!

Uzalud! Valovi uzmakose,
Ostaviše pjenu za sobom
Ko znak samilosti svoje.

Ko slijepac promatrao sam vale
I nisam znao da je ljubav ko pjena,
Što nestaje ko iverje suho u ognju,
Dok s velikom nadom sjaje moja
tužna zjena.

Konstantinos Hatzopoulos

James Joyce

Ulysses (17)

- A tu ti je tvoj quartier-latin-škrljak - reče.

Stephen ga diže s poda i stavi na glavu. S ulaza ih dozivaže Haines:

- Hoćete li skoro, momci?

- Spreman sam - odgovori Buck Mulligan i pođe prema vratima. - Izidi, Kinche. Zacijelo si već pojeo sve što smo ostavili. - Režignirano iziđe, ozbiljan u držanju i govoru i reče gotovo zabrinuto:

- A kad je odlazio, Butterflyja susrete.

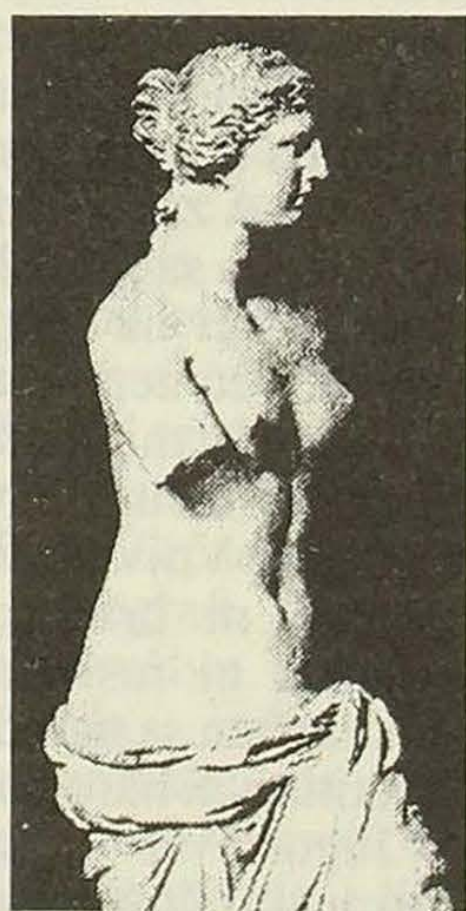
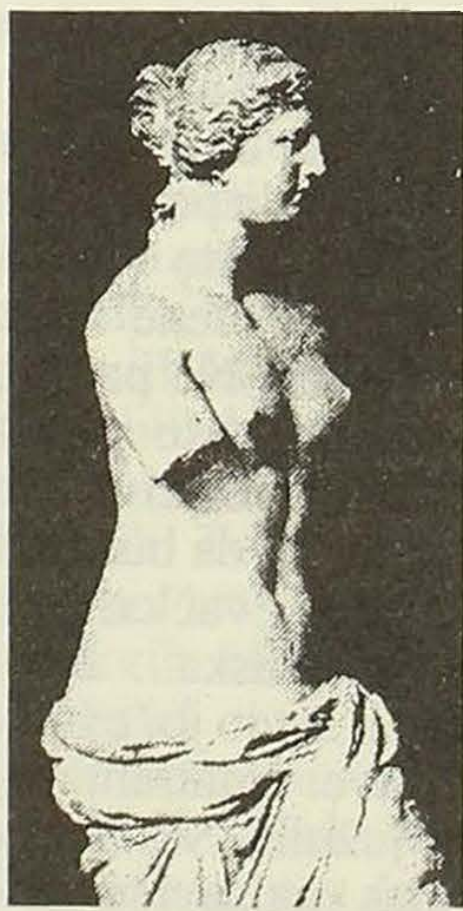
Stephen dohvati jasenov štap iz njegova počivala, pođe za njima, i dok su silazili niz ljestve, povuče spora željezna vrata i zaključa ih. Glomazni ključ strpa u unutrašnji džep.

Na dnu ljestava Buck Mulligan upita:

- Jesi li ponio ključ?

- Jesam - otpovrnu Stephen, idući ispred njih.

Išao je dalje i čuo gdje Buck Mulligan

svojim teškim ručnikom za kupanje odrubljuje vrške mladica paprati ili trava.

- Dolje, gospodine, kako se usuđujete, gospodine?

- Da li plaćate najamninu za ovu kulu? - upita Haines.

- Dvanaest šterlinga - odgovori Buck Mulligan.

- Državnom sekretarijatu ministarstva rata - nadopuni Stephen preko ramena.

Zastadoše, dok je Haines promatra toranj te naposljetku rekao:

- Vjerojatno je tu zimi prilično hladno? A zovete ga Martello?

- Billy Pitt ih dao sagraditi - reče Buck Mulligan - kad su Francuzi bili na moru. Ali naš je **omphalos**.

- Što mislite o Hamletu? upita Haines Stephena.

- Ne, ne - odvrati Buck Mulligan ojaženo. - Nisam dorastao tomi Akvinskom s njegovih pedeset i pet razloga, pomoću kojih potkrepljuje svoje učenje. Strpite se, da najprije oborim nekoliko pinta u gušu.

(nastaviće se)

MALE LOKALNE VEZE

C) Tramvaj

Tel.: 1-08 Adr. Daničićev put 22. Detaljni podaci: XVII. Industrije.

a) Tramvaj imade tri linije:

1. Jelačićeva ulica, Daničićevim putem do Štranda kupališta Palić;

2. Jelačićeva ulica do kraja Prestolonaslednika Petra ulice;

3. od Okružnog suda, Beogradskim putem do crkve u XII. krugu (Aleksandrovo);

b) Letnji red vožnje

od 20. maja do 1. septembra:

Pruga I. Palić.

Polazak: od Jelačićeve ulice sa Palića

Prvih kola u 5.07 5.30

(Kola saobraćaju svakih 16 minuta do 21 čas.)

Od Jelačićeve ulice Sa Palića

Noćna služba: u 21.00 21.35

21.35 22.10

22.10 22.45

22.45 23.30

23.30 24.00

Nedeljom

i kad se oglasi: 0.45 1.30

2.15 3.00

* Veza za Aleksandrovo samo nedeljom i kad se oglasi.

Pruga II. Aleksandrovo.

Polazak: od Okružnog suda iz Aleksandrova

Prvih kola u 5.05 5.30

poslednjih kola 21.00 24.15

(Kola saobraćaju svakih 13 minuta)

Nedeljom i kad se oglasi:

polaze jedna kola u 23.35 24.15

d) Autobusni saobraćaj

Tel.:- adr. Draškovićeve 33.

Vlasnik. Sabo Batančić i drugovi.

Saobraćaj od 7-20 30 čas.

1. Linija: Gradska Kuća - Paje Kujundžića ul.- do kraja Oslobođenja ulice.

2. Linija: Gradska Kuća - Prestolonasl. Petra ul. - Save Tekelije do fabrike Zorke.

e) Autotaxi

Stajalište pred Varoškom Kućom.

Broj autotaxija: 30.

Tarifa po pogodbi.

f) Fijakeri.

Ukupan broj fijakera 81.

Stajališta: na Trgu Fra Jese,

Železnička stanica,

Trg Ćirila i Metoda

Trumbićeva ulica.

g) Carinski posrednici i šprediteri.

Podaci: XVIII: Zanati i obrt.

h) Nosači.

Ukupan broj nosača 5.

Stajalište na Železničkoj stanici.

(nastaviće se)

Sos

Tako jedne burne noći sam sa sobom ležim nauznak u mom karmiću na petom spratu nikog kokošinjca. I jesapim i jesapim pa ponovo iščitavam javni zakon o šargaripama. Zamišljam se nad gležnjom tri. avenija pet, sokak peti na livo al s desne strane. Ležim i ne padam u san već u kvadridilemu. Ne možem ubardat da sve što u spomenutim i manje spomenutim članovima javnog zahoda piše da se sve to ne odnosi na šargaripu već na nas ljude, na čovika, na običnu čeljad.

Ponovo čitam kad u fusnoti crnim slovima nam se piše stoji da se svi mi nalazimo u istoj čorbi, dobro zaprženu jednog jula od strane SOSa radi radika ka odjela. Sve je to u fusnoti friško ko rosa u podne, te osićam mokru vlagu ispod pupka.

Gasim sviću, kad u karmiću sve ode u čorbu.

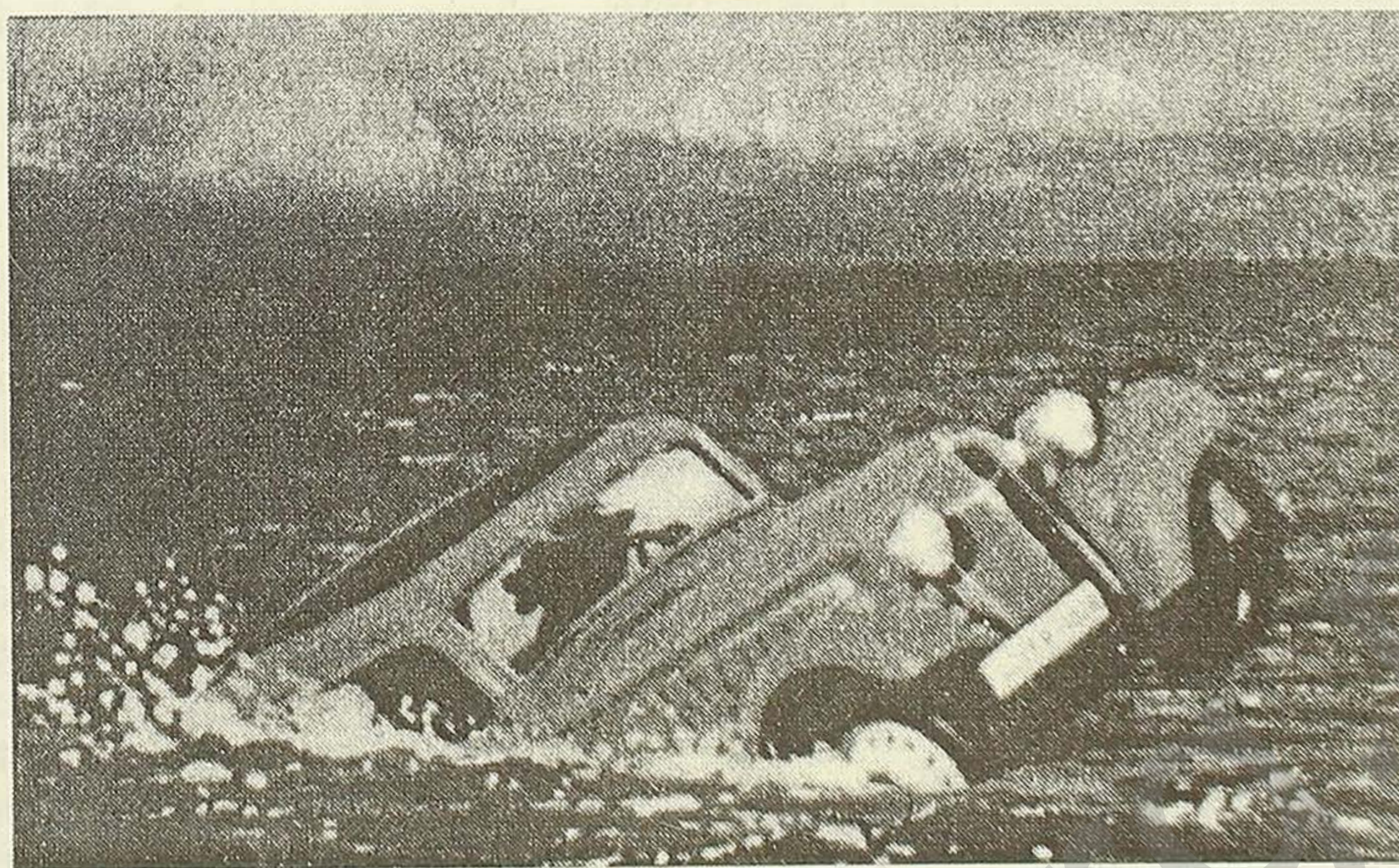
I čitam kako je Crvenkapica popila vuka

1000

Test za vozače

Svakih pet godina u auto školu? Tko ne položi ovaj test, može se oprostiti sa vozačkom dozvolom

Prenešeno iz magazina karikature „Linea” broj 1. 1980

1. Upravo ste skrenuli s vojne trake. Na što morate obratiti pažnju?

- Ne upuštajte se u pretjecanje brodova i ostalih plovila.
- Ne kočite niti naglo ubrzavajte. Izbjegavajte suviše pokrete volanom (da biste izbjegli klizanje po vodi).
- Uključite žmigavce koji upozoravaju na opasnost.

Aforizmi

- Bio sam odan čovjek. To sam saznao u MUP-u.
- Nemam izbora. Ne mogu pogriješiti.
- Otkucan sam, a i dalje me nema na spiskovima.
- Mrzi nas polovica Europe, a ona druga polovica nas ne voli.
- Naš čovjek voli uvijek slobodu, kada je u zatvoru.
- Govorite u sebi loše, ako želite da vas dobro prepričaju.
- Poslije dogovora dolaze govori.
- Apel naroda se jače čuje, ako su zatvorene granice.
- Poslanici su izabrani narod. Oni narodu šalju odabrane priče.
- Vlast je privlačna a političari odbojni.
- Naša vlast plijeni, što god stigne.
- Ne želim da me ljudi hvale. Hoću da još živim!
- Predugo smo u Europi prekratki.

imenik rocka

„The Temptations” — crnopusi američki vokalni sastav, svakako najdugovečniji i najrenomiraniji soul sastav u domenu vokalne muzike. Osnovani su još 1961. i od tada pretrpeli puno personalnih promena, ali su „stari članovi” (Melvin Franklin i Paul Williams) još uvek atrakcija prve lige. Majstori koji ne zastarevaju.

Probrana diskografija:

- Cloud Nine (1968);
- Psychedelic Shack (1970);
- Puzzle People (1970);
- Masterpiece (1973);
- Sing Smokey (1979);
- Reunion (1981);
- Get Ready (1982) i
- Live at The Apollo (koncertni, 1985)

„Ten Years After” — engleski sastav osnovan 1966. koji je najviše zahvaljujući svom lideru Alvinu Leeu (navodno najbržem gitaristi rocka), te briljantnim nastupima na Jazz & Blues festivalu u Windsoru, te na mamutskim hippy-festivalima u Woodstocku (1969.), i na Ostrvu Wight, zaslužio reputaciju jednog od najkvalitetnijih sastava tzv. „drugog vala britanskog bluesa”. Grupu su sačinjavali: Alvin Lee (vokal i gitara), Chick Churchill (klavijature), Rick Lee (bubnjevi) i Leo Lyons (bas-gitara).

Probrana diskografija:

- Undead (koncertni, 1967);
  - Stonehenge (1969);
  - Criclewod Green (1970) i
  - Recorded Live (koncertni, 1973)
- „The Traffic” — neosporno najkvalitetniji sastav britanske progresivne rock-muzike, koji je od 1967. do raspada (1974.) u svoju vizionarsku i oniričnu muzičku imaginaciju utkao elemente psihodelije, jazza, britanskog folka, bluesa, reggae muzika i etno-jazza. Prvu postavu su sačinjavali Steve Winwood (vokal, klavijature, gitara, bas, udaraljke), Jim Capaldi (vokal i bubnjevi), Cris Wood (flauta, saksofon, klavijature i udaraljke) i Dave Mason (vokal, gitara, bas, sitar, usna harmonika, melotron i udaraljke). Mason je često napuštao grupu (i često joj se i vraćao), jer se njegova sklonost čvrstim, pevljivim numerama razlikovala od tendencije ostale trojice za slobodnim eksperimentalnim formama i istraživanjima harmonija i ritmova. Mason je definitivno otišao u SAD i postao zvezda za sebe, a kroz razne postave „Traffic” prošlo je sijaset vrsnih muzičara. Na radost svih istinskih ljubitelja dobre muzike, grupa se ponovno okupila 1993. U međuvremenu, Chis Wood je umro od leukemije.

Kompletna diskografija:

- Mr. Fantasy (1967);
- Traffic (1968);
- Last Exit (koncertni, 1969);
- John Barleycorn Mus Die (1970);
- Wellcome to The Canteen (koncertni, 1971);
- Low Sparks of High.Heeled Boys (1971);
- Shoöt out at the Fantasy Factory (1973);
- On the Road (dupli, koncertni, 1973);
- When the Agle Flies (1974) i
- Far from Home (1993)

Robert G. Tilly

Filmoteka

Po ukusu kritike

„Bure baruta” — režija: Goran Paskaljević - glavne uloge: Nebojša Glogovac, Voja Brajović — 1998.

Ovenčano trijumfalnom premijerom na Venecijanskom festivalu, „Bure baruta” protutnjalo je jugoslovenskim bioskopima i u međuvremenu dobilo nagradu Udruženja evropskih kritičara kao najbolji evropski film ove godine. Drama Dejana Dukovskog poslužila je kao osnova za scenario koji su uz Dukovskog još i Paskaljević i književnik Filip David. Ovaj trio je jednu beogradsku noć u današnjem vremenu razložio na fragmente u kojima se dešavaju odvojene dramske vinjete, a u celinu ih povezuje prelaženje pojedinih likova iz jednog u drugi fragment i narativni tok svakog fragmenta. Naracija svakog fragmenta je ista i vrlo jednostavna: iz banalnog svakodnevnog nesporazuma naprasno i histerično eksplodira neshvatljivo ultra-nasilje u kojem pobesneli čovekoliki stvorovi muče i ubijaju jedni druge bez obzira koliko su međusobno bliski.

Grozno nasilje koje izbija iz gotovo svakog kadra „Bure baruta” nije realno, već fikcionalno, kao metafora nataloženog straha jugoslovenskog prostora i načina života u poslednjih desetak godina. Okruženo jednostavnim vizuelnim ambijentom, koji u pojedinim scenama ima i izrazito kritičko značenje spram aktuelnog establišmenta, nasilje je jedina estetika filma. Izuzetno svesna i precizna, ova estetika je stoga neizdrživo sugestivna. Ona čini film neprijatnim i mučnim za gledanje, ali nemilosrdno uspeva da natera gledaoca da vidi i primi mučnost ovdašnje stvarnosti bez ikakvog ublaženja.

Paskaljevićeva režija „Bure baruta” je po običaju diskretna, ali ovde nema ni traga od njegovog poznatog šarmantnog humanizma praške škole. Naprotiv, Paskaljević je ovu estetiku nasilja režirao bez i najmanje stilizacije, koristeći svoju suptilnost i diskreciju da bi iz drugog plana još pojačao nasilje u scenskom govoru i pokretu i u ukupnom emotivnom naboju. Očigledne velike ambicije koje je Paskaljević imao u vezi s „Buretom baruta” manifestuju se ne samo kroz činjenicu da je producent svog filma, nego i na vizuelnom planu, kroz upotrebu čisto holivudskih kadrova, doduše onih koji su rašireni i daleko van Holivuda, te otud vrlo komunikativnih sa internacionalnom publikom.

Ogromna glumačka ekipa uglavnom je bez greške podeljena po ulogama. U svojim listom epizodnim rolama glumci redom blistaju, oživljavajući brutalnost na nestvarno realan način i savršeno u skladu sa scenarijem ovog filma. U ukupnom, svi tehnički elementi „Bureta baruta” su odlični, što čini od njega vrhunsko kinematografsko ostvarenje, treći veliki film jugoslovenske kinematografije u istoj godini, nakon filmova „Rane” Srđana Dragojevića i „Crna mačka, beli mačor” Emira Kusturice.

Jedina sporna stvar u pogledu „Bureta baruta” može biti da li je duševno stanje užasa dostojno za prezentovanje u klasičnoj formi umetnosti, dakle kao estetska kategorija u svakom smislu. No, to pitanje je u modernoj umetnosti odavno rešeno i to afirmativno. Dokle god umetnici širom sveta (a sa njima i stručna umetnička publika) budu smatrali da su lepota i estetika dva potpuno različita pojma, umetnička upotreba užasa ili bilo koje druge neestetske kategorije biće legitimna i van čisto subjektivne forme. Drugo je pitanje to što je stvarnost uvek mnogo manje užasna nego strah od nje, ma kakva da je stvarnost objektivno, i jednako je drugo pitanje to što se duševna stanja ne mogu prezentovati u dualističkoj formi subjekta-objekta, a da pri tome ostanu iskrena. „Bure baruta” je savršeni primer za dilemu šta je film i gde neko delo prestaje da bude film, a postaje nešto drugo. Priznanja s tim nemaju ništa.

P. S. Sasvim je moguće porediti Dragojevićeve „Rane” sa „Buretom baruta”. Ali, svako poređenje apsolutno ide na štetu ovog drugog, to jest mnogo hvaljenog „Bureta baruta”. Nemam ni najmanju potrebu da ovo obrazlažem. Prosto, „Rane” su film, a „Bure baruta” sinematografska simulacija po receptu za široki krug kritičara beznadežno nastrojenih pseudoteatru i rasplinutoj literarnosti.

Pera Marković

Nova knjiga

Predstavljena knjiga Đure Šušnjića „Religija I. i II.“

Znanje o vjeri — plod tridesetogodišnjeg rada

Na tribini „Religijski horizonti“, koja se realizira pri subotičkom Otvorenom sveučilištu, 10. studenoga je predstavljena najnovija dvotomna knjiga prof. dr. Đure Šušnjića, najpoznatijeg sociologa religije u Jugoslaviji, jednostavno nazvana „Religija I.“ i „Religija II.“, koju je objavio privatni beogradski nakladnik „Čigoja štampa“. Na predavljanju ovih knjiga, pomalo neuobičajeno, nije govorio nitko osim autora, koji je u nadahnutom i odmjerenom izlaganju ukazao na neke temeljne pretpostavke njegova pristupa prilikom samoga pisanja, što onda dakako umnogome pomaže i njezino čitanje. Inače, Šušnjić ovo djelo smatra svojim životnim djelom budući da je u njoj sabrao iskustvo i spoznaje svojega tridesetogodišnjega bavljenja ovim fenomenom.

Za važne napomene, profesor Šušnjić drži, prvo, da je dobro znati kako čitajući ove knjige nitko neće steći iskustvo vjere, nego će dobiti znanje o njoj. Zatim, fenomen vjere se može izražavati u različitim oblicima, ali je religija ona vrsta vjere koja se odnosi na apsolutnu moć. Cilj je autora također bio da čitatelja upozna s pouzdanim podacima i otvorenim pitanjima koje znanstveni pristup u sebi nosi, od kojih je najvažniji onaj koji govori da bilo koja znanost, a onda ni sociologija, ne može iznijeti cijelu istinu o vjeri. Naime, stav je autora da znanost više ne može reći o vjeri nego što može. Na koncu navoženja važnih napomena, Šušnjić je istaknuo kako je pokušao svoje spoznaje izložiti jednim

sintetičkim pristupom, pristupom vrlo rijetkim u dobu dominacija analitičke metode i posebnih znanosti, što je uvjetovalo da se izgubi jedinstvena slika svijeta, koju znanost može povratiti jedino inzistiranjem na prevlasti metode objedinjavanja — sintezom.

S druge strane, od temeljnih pretpostavki na kojima počiva sadržina ovih knjiga, koja je pisana „rukom“ sociologa, profesor je Šušnjić istaknuo sljedeće. Prva je da postoji nužna veza između strukture društva i strukture religije. Zatim, pored religijskih mjerila istine i smisla života, postoje isto tako i društvena mjerila. Kao treća polazna pretpostavka bila je da religijske ideje, vrijednosti i norme vrše funkciju i u društvu. Četvrta, pak, pretpostavka kazuje kako su za proučavanje religijskih iskustava i oblika bitni i društveni. Na koncu, posljednja je da se povijest religija ne može poznavati bez poznavanja povijesti društva ukoliko se religija promatra sa stajališta sociologije. Naravno, ukazao je profesor Šušnjić, od polaznih pretpostavki najviše ovisi sama sadržina, jer je „polazna pretpostavka i polazna obmana“.

Dakako da je ovako inspirativno, otvoreno i u osnovnim tezama postavljeno izlaganje izazvalo podosta pitanja od nazočnih na koje se sukladno odgovaralo od strane Šušnjića.

(Ij. k.)

Nova knjiga

Stilopisni zahvati u književnosti i kontekst(i) zla u društvu

Krunoslav Pranjić, „Iz-Bo-sne k Europi (stilografije svaštice)“, Matica hrvatska, Zagreb 1998., str.284

Najnovija knjiga Krunoslava Pranjića, voditelja Katedre za stilistiku na zagrebačkom Filozofskom fakultetu, uvodi čitatelja u (relativno) nepristupačno i (na prvi mah) složeno iščitavanje književnih nanosa, koji u većini slučajeva, po piščevim podrijetlu ili bar tematskim osnovom, pripadaju kulturnoj baštini triju republika bivše Jugoslavije. Naime, ono uvjetno „nepristupačno i složeno“ je iz razloga što su **pojmovna** aparatura, kao i sam **način** obrade izabrane građe primarno određeni specifičnim zahtjevima stilistike, discipline slabo poznate i razvijene u nas, zbog čega je onda tekstove teško, osobito iz perspektive slabije književnoteorijske naobrazbe, kvalitetno pratiti u svim aspektima istančanih stilopisnih problema, napose onih, stručno promatrano, najuže naravi, što dakako nikako ne umanjuje vrijednost djela. Naprotiv. Sigurna je i iskusna ruka tražitelja vrednota u stilskim obicima (stilemama), čiji su rezultati predočeni u sadržanih 15 radova i 1 prijevodu, udovoljila zadaći ove književno-znanstvene discipline, a plijeni i osebujno Pranjićevo stilopisanje — neuobičajeno nekonvencionalno je, pa stoga također zahtjevno za čitanje. No, idejni leit motiv, a to je klasični humanistički svjetonazor, cijeloga djela, koji nenapadno, dakle u pozadini, nazoči, izuzetno je prepoznatljiv i blizak svakome, što dakako onda umnogome proširuje prijemčivosti štiva za laike i neznance vokabularnog i problemskog sklopa stilistike.

Naravno, vrsni stilopisni raščlambeni zahvati u profesora smjeraju na same vrhove — najdostojnije i najuzvišenije majstore pera iz tradicije književnosti Bosne, Hrvatske i Srbije (Andrić, Slamnig, Krleža, Flaker, Vinaver...). I ne samo po nekom od kriterija literarne vrijednosti ili pak stilopisnog autentizma određenog književnika, već i idejne matrice koja je sadržana u njima. S druge strane, svi su od 15 radova napisani (a neki i izgovoreni) različitim prigodama, različitim povodima, a i različiti su ih stručni i znanstveni ciljevi rukovodili, što je rezultiralo i istim takvim dosezima, tako da oni predstavljaju, kako stoji i u podnaslovu, skup „svaštica“. No, ono što ih čini u knjizi koherentnom cjelinom je, dakako, omeđenje koje se nadaje iz ozračja naslova ove knjige, vjerojatno jednog od najoriginalnijih u nas. Naime, ono, ukoliko se čita bez među crta, a što je legitimno jer to dopušta osnovni korijen riječi, smjera na odnos slijeđenja nešto iz nečega (Iz Bosne k Europi), dok ako se čita s među crtama (Iz-Bo-sne k Europi) ono (možebitno) kazuje suprotno — o nemogućnosti takvoga slijeđenja, o izbodenim snovima k Europi. To, pak, otvara dodatna pitanja, tko je kako i zašto izbo snove o odlasku k Europi, i to u značenju ne zemljopisnom već kao kulturne paradigme uljuđenijeg rješavanja problema. Dakle, takva dva temeljna a suprotna značenja kriju već u naslovu sveprisutnu imanentnu nit vodilju koja određuje dinamiku i napetost neizravna čitanja. Jer, s jedne strane, nailazimo na

vrhunske svakovrsne domete u umjetničkim djelima, a s druge strane društvena nam zbilja govori isto tako o svakovrsnim postignućima, ali bitno **izdajno** budući da je dominirajuće načelo zlo, za što je najbolji reprezent piščeva zavičajna domovina Bosna početkom devedestih godina.

I na kraju, dodat ćemo još jednu, premda vanjsku knjizi, značajnu. Naime, tekstovi u njoj objavljeni nastajali su u vremenskom periodu od 30 godina, a imaju isti humanistički obol. To kazuje da je ono temeljna ili izvorna sastojina piščeva svjetonazora, svjetonazora koji, vjerojatno, jedino nudi sadržaje za čovjekov svakovrsni boljitak. Ma gdje bio. A čega je u nas nedostajalo, premda je bilo uzora. Makar u književnosti. A zbog nedostajućeg humanizma su, na koncu, i snovi k Europi izbodeni. Ne toliko književni koliko bitni, ljudski. Dakle, za život značajniji.

Tomislav Žigmanov

Postojanje bez lakoće

Tomislav Žigmanov, „Raskrivanje“, Biblioteka „Žiga“, Subotica 1998.

Prva pjesnička zbirka Tomislava Žigmanova donosi nam svjež pogled na pjesmu kao književnu formu i stvara niz različitih pitanja u rasponu od onih u kojima se zbiljska, konkretna motivacija jasno osjeća do onih koja se tiču čovjekove metafizičke usidrenosti.

Formalna svojstva kojima se pjesme iz ove zbirke legitimiziraju kao predstavnici svoga oblika svedena su na najmanju mjeru. To su, prije svega, kratkoća i jezgrovitost, naslov, koji uglavnom imenuje temeljni motiv pojedine pjesme, te razlomljenost u stihove. Jezik ovih pjesama nije melodičan: lišen je zvukovnih figura, pa čak i rime. Zvukovni ritam također nije kompleksan, zasnovan je na redanju redaka približno jednake duljine, katkada i strofa. Svršeci redaka i strofa obično se poklapaju s rečeničnim usjecima. Odstupanje od toga, kao i pojavljivanje stihova koji se svojom duljinom razlikuju od drugih u okruženju, u funkciji su smionog naglašavanja. Ni ritam se u ovim pjesmama ne ostvaruje ponajprije na planu izraza — njegovi su najzapaženiji signali pulsiranja značenjskih cjelina. Takvim postupkom ne samo da se težište pjesme smješta na značenjsku stranu, već se ona naznačuje i kao jedino važna.

Pjesme su podijeljene u dvije cjeline. U prvu („O svijetu“) smješten je manji dio pjesama. Zajedničko je svojstvo njihovih temeljnih motiva stanovita konkretnost, zbiljnost, materijalnost. U njima se definiraju fenomeni u kojima lirski subjekt pronalazi čvorišta smisla od značenja

za njegov položaj u svijetu. Takvom subjektivnom interpretacijom konkretni predmeti zadobivaju alegorijsku vrijednost. U drugoj cjelini pjesama („O životu“) alegoričnost pak nije sekundarna već im leži u temelju. Ne samo da je većini naslov izrečen apstraktnom imenicom, već se forma definicije ovdje zamjenjuje konstatacijom koja angažirano poziva na suglasnost i izravno, često banalnošću primarnog značenja, čitatelju sugerira interpretativno probijanje u alegorijske slojeve. Zbog toga i konkretne pjesničke slike i sentencijama bliske forme sa svojom svevremenom poslovičnosti pozivaju na iščitavanja onog što se prešutno podrazumijeva i ima značenje ne samo opće moralno već i aktualno društveno.

Pjesme Tomislava Žigmanova zahtijevaju stoga od čitatelja svijest o odnosu snaga u aktualnoj društvenoj situaciji te bar elementarna znanja o pravcima razmišljanja čovjekova mjesta u društvu i njegove potrebe za ishodištem koji nije od ovoga svijeta. Samo time osposobljen čitatelj uspjeh će razumjeti težinu pitanja koja se ovdje postavljaju i ostati pod dojmom svijesti o nedovlnosti svakog odgovora.

Subotička književna scena ovom je zbirkom tako dobila novo osmišljavanje naravi pjesme, koje se odriče govornog ornamenta iznalazeći time nov izraz za krupna pitanja o svijetu i životu, raskrivanje kojih ima u nas sad već lijepu tradiciju.

Petar Vuković

Na Dan Instituta — sv. Alberta

Dodijeljene prve diplome

U nedjelju, 15. studenoga, na dan kada Katolička crkva slavi svojega sveca Alberta Velikog, utemeljitelja kölnskog sveučilišta i filozofa koji je srednjovjekovnoj kršćanskoj Europi približio učenje Aristotela, podijeljene su prve diplome katehetama na Teološko-katehetskom institutu Subotičke biskupije. Naime, ova je visokoškolska ustanova prije četiri godine počela obrazovati laike za potrebe različitih službi u Crkvi, a njih trideset uspjelo je u roku, dakle nakon četiri godine, steći zvanje teologa-katehete.

Na prigodnoj svečanosti, diplomantima, profesorima, uzvanicima, te vjernicima subotički je biskup dr. Ivan Péntzes zahvalio na požrtvornosti i radu. Istom prigodom, nazočnima su se obratili i dvojica prorektora, vlč. Andrija Kopilović i o. Károly Harmath, OFM, koji su u kratkim crtama istaknuli najvažnije detalje četverogodišnjeg rada obaju odjela, na hrvatskom i mažarskom jeziku. Zatim je uslijedio najsvečaniji dio — iz ruke subotičkog biskupa trideset je diplomanata primilo svjedodžbe o uspješnom završetku studija. Nakon toga održana je sveta misa zahvalnica koju je predvodio biskup, uz koncelebraciju tridesetak svećenika Subotičke biskupije. Svečanost je završena skromnom večerom za profesore i diplomante u restoranu „Népkör“.

(i.ž.)

Toth-optika
SUBOTICA
Maksima Gorkog 26
Telefon: 551-045

RADNO VREME:
Radnim danom 9.30-12.00
16.30-19.00
Subotom 9.00-12.00

Prepisivanje očnih pomagala i davanje saveta
za korišćenje istih, svakim radnim danom od
17.00-19.00

POSEBNE POGODNOSTI:
-10% popusta kod gotovinskog plaćanja
-plaćanje u više rata
-mogućnost žirnog plaćanja

Kontinuitet bunjevačkohrvatske pripovjedne proze u Mađarskoj od 1918. do danas

MOSTOVI

Kada sam se dogovarao sa Stipanom Karagićem oko teme mogega izlaganja, ostali smo u tome kako ću govoriti o književnosti Bunjevaca i Šokaca. Naslov nismo odredili, pa kad sam pročitao naslov svog izlaganja u pozivnici (Književnost Bunjevaca i Šokaca) on je aktivirao u meni nekoliko pitanja. Nadam se da ona neće šokirati nazočne. Što podrazumjevati pod izrazom književnost Bunjevaca i Šokaca ili bunjevačka ili šokačka književnost? Postoji li uopće bunjevačka ili šokačka književnost?

Pitanja su ta koja nisu nimalo bezazlena pogotovo ako dobiju i neki politički prizvuk. Ja ovdje ne želim govoriti o političkim aspektima tih pitanja već, prije svega, želim rasvijetliti ovaj problem sa stajališta književne povijesti.

Vratimo se, dakle, pitanju postoji li bunjevačka ili šokačka književnost. Jedan od jednostavnih odgovora mogao bi biti sljedeći: ako postoje Bunjevci i Šokci, ako oni pišu neka književna djela, onda postoji i takva književnost. Je li to dovoljan dokaz? Pitanje se, naime, ovako postavlja: po čemu je ta književnost bunjevačka ili šokačka? Koje su one osobine tih književnih djela koje nam dopuštaju govoriti o posebnoj grani hrvatske književnosti uopće ili o posebnoj grani književnosti Hrvata u Mađarskoj? Da li je to tema ili su to motivi? Možda jezik ili primjenjeni stilski postupak? Možda prihvaćanje određene književne tradicije? I mogli bismo nastaviti.

Pitanje je, dakle, kako odrediti koji autor kojoj književnosti pripada. Jedan od najvažnijih kriterija je jezik. Onaj, dakle, koji piše hrvatskim jezikom pripada hrvatskoj književnosti. No, ovo određenje nije dostatno. Navest ću nekoliko primjera pa će odmah postati jasno zašto. Tu je Janus Pannonius. Nema niti jedne povijesti hrvatske književnosti koja ne bi njega spomenula, ali, isto tako, nema niti jedne povijesti mađarske književnosti u koju ga ne bi uvrstili, premda je on, barem koliko nam je to danas poznato, pisao samo na latinskom jeziku. Iz toga je jasno kako jezik nije dovoljan kriterij. Janusa Pannoniusa Hrvati smatraju svojim književnikom po nacionalnom podrijetlu, Mađari pak po tome gdje je djelovao, u kojem krugu je živio. Treba napomenuti i to kako u XV. stoljeću kategorija nacionalne pripadnosti jedva da je postojala na ovim prostorima, (važna je bila pripadnost društvenim slojevima ili vjeri) ona je proizvod zapravo XIX. stoljeća. Naravno, ima primjera i iz novijih vremena. Tu je na primjer Vladan Desnica, Srbin, čiji književni rad pripada hrvatskoj književnosti(1). Sličnih primjera ima i u književnosti Hrvata u Mađarskoj. Tu je promjerice Josip Gujaš Džuretin ili Marga Šarac koji su pisali pretežno srpskim jezikom, ali, ipak, nedvojbeno je kako pripadaju književnosti Hrvata u Mađarskoj. U tom kontekstu Ernest Barić u tekstu Dijaletizmi u pjesmama Josipa Gujaša Džuretinog i pitanje hrvatskog književnog jezika utvrđuje: „Prije bi se moglo ustvrditi da je pisao tadašnjim prestižnijim unitarističkim srpskim književnim standardom, u koji je svjesno unosio, zavisno od tematike, lekseme hrvatskog književnog jezika, odnosno dijalektizme, tipične za martinački govor.“ Kao zaključak možemo reći sljedeće: kadkad nije lako ustvrditi koji je autor kojoj književnosti pripada. U književnoj povijesti najčešće se kombiniraju dva načela: jezično i načelo nacionalne pripadnosti. Možda se čini kako smo se previše udaljili od našeg polaznog problema, no, smatrao sam važnim iznijeti ovu problematiku jer ona se ne može jednostavno riješiti, nema gotove formule koja bi se mogla primjeniti u svakoj situaciji. (Problem engleske, američke, australske, kanadske, odnosno španjolske ili francuske književnosti itd.)

Vratim li se, nakon ovog izleta na polazište treba reći sljedeće. Govorimo uvijek o hrvatskoj književnosti, o povijesti hrvatske književnosti koja se ostvaruje, između ostalog i u raznim regionalnim književnostima. Ili, možda točnije, hrvatska književnost i nije ništa drugo već zbir književnih djela koja nastaju u središnjici književnih zbivanja (obično na standardnom hrvatskom jeziku), ali i onih djela, koja nastaju na periferiji (

nikako ne treba shvatiti pejorativno, s negativnim predznakom) te književnosti (nerijetko na dijalektima i mjesnim idiomima). Stoga smatram kako je moguće govoriti o bunjevačkohrvatskoj književnosti ili šokačkohrvatskoj književnosti ukoliko za to postoje književni razlozi od kojih smo neke spomenuli na početku izlaganja(2). (Možda je kadkad potrebno uzeti u obzir i neke druge razloge npr. političke.) Upravo iz tih razloga svoje sam izlaganje nazvao Kontinuitet bunjevačkohrvatske pripovjedne proze u Mađarskoj od 1918. do danas. Smatram, naime, kako pripovjetke trojice bunjevačkohrvatskih autora Ivana Petreša, Antuna Karagića i Mije Karagića pružaju dovoljno razloga za ovakav pristup. U daljnjem izlaganju pokušat ću to i dokazati.

(1) Dubravko Jelčić u svojoj Povijesti hrvatske književnosti (Zagreb, 1997) piše: „(...)ušao u književnost na glavna vrata i odmah stao u red prvih hrvatskih pripovjedača.“ Ivo Frangaš u Povijesti hrvatske književnosti (Zagreb-Ljubljana, 1987) piše: „Srbin, po majčinoj lozi potomak čuvene serdarske obitelji Jankovića iz Ravnih kotara, hrvatski pisac po vlastitom opredeljenju, dalmatinski Talijan po mnogim elementima odgoja i obrazovanja.“ Jovan Deretić u Istoriji srpske književnosti (Beograd, 198.) piše: „(...)“pisac koji se karakterom svoga dela i svojim delovanjem uklapa u obe te književnosti. „Lokos Istvan a Horvat iradolom tortenet (Budapest, 1996.) cimu konyveben a kovetkezoket írja:“Zadar-kornyeki szerb családabol szarmozott, de a horvat prozairas ujabbkori kivalosaga lett.“

(2) Autori koji su se bavili književnošću Bunjevaca i Šokaca obično tu književnost imenuju kao književnost bačkih Hrvata (Ante Sekulić), književnost Hrvata u Vojvodini (Lazar Merковиć, Josip Buljovčić) a 1996. dovršena triologija Ante Sekulića govori o hrvatskoj književnosti u ugarskom Podunavlju ili o književnosti podunavskih Hrvata. (3) Ivan Petreš je rođen 1876. u Kačmaru gdje je završio pučku

školu. Niže razrede Gimnazije pohađao je u Baji a više u Kaloči gdje je maturirao 1896. Iste godine upisuje se na Bogoslovni fakultet Sveučilišta „Pazmany Peter“ u Budimpešti. Fakultet je završio 1900. te je 1. srpnja zarežen za svećenika. Službovao je najprije u rodnom Kačmaru, zatim u mnogim bačvanskim mjestima da bi od 1912. pa sve do svoje smrti službovao u Čavolju. Umro je 1937. u Baji, a pokopan je u Čavolju.

(nastavit će se)

Mr Stjepan Blažetin:

Iz radionice kreativnog pisanja

DUKAT - I
KAFANA
KAFANA KÁVÉHAZ

NAV RATITE!

Čekamo vas svaki dan od 12 do 22
(osim ponedjeljka).

MENI od 12 do 16 sati
PO POPULARNOJ CENI.

Pripremamo i druge kulinarne dukate (specijalitete)
ORGANIZIRAMO svadbe, prigodne svečanosti, poslovne
ručkove, večere, razne godišnjice, godišnjica prvog poljupca,
godišnjica... Izmišljite sami, nije toliko, lako je i lakše.

DODITE
izvodite obitelj na nedjeljni ručak bar jednom nedjeljno.
SVAKE NEDELJE BUNJEVAČKA UŽINA.
PRIJATNO!

Prodajnica do PRERADOVIĆEVE 4.

Značajni sportski događaji u povijesti (V.)

1884.

— Palićka natjecanja odomaćila su i popularisala mnoge sportske grane. Raznovrsnim atletskim, mačevalačkim, plivačkim, veslačkim natjecanjima koja su se održavala prve nedjelje kolovoza, priljučuje se i „gvozdeni konj“ odnosno „gvozdeni parip“ kako su tad bicikl nazivali. Novost ovog natjecanja su bile trke na „gvozdenim konjima“ na 15 km s preprekama u kojoj su učestvovali Fonágyi József i Emil Filipovic. Filipović kao stalno vodeći, stigao je do Subotice za 21 min, 5 sec (7 km), a nazad do cilja na Paliću za 44 min. Za vrijeme trke morao je silaziti šest puta i svakim silaskom gubio je 10 sec. Fonágyi je morao odustati pošto se zadnji točak nije okretao. Od tada su svake godine prireživane biciklističke trke na putu između Subotice i Palića.

— Na „Palićkim igrama“ novina na atletskim natjecanjima je disciplina bacanje kugle u vis i u dalj. Prvi put je u ovoj disciplini pobjedio Vermes Nándor koji je bacio kuglu (17,5 kg) 3 m u vis i 2 m u dalj.

— Na Paliću održano natjecanje jedrilica na ledu.

— Na Paliću organizirano prvo biciklističko natjecanje na ledu s jedrima. To je bilo prvo natjecanje ove vrste u ondašnjoj Ugarskoj, a vjerojatno i u Europi. Na stazi od osam engleskih milja prvo mjesto osvojio je Vermes Lajos.

— Vermes Lajos preuzima tehničko rukovođenje boksterskim klubom MAC-a (Mažarski atletski klub) iz Bidimpešte., Trenira i obučava boksterskoj vještini njegove članove a i sam se natječe.

internacionalnog karaktera. Na Paliću su izgrađena četiri teniska terena a isto toliko i u gradskom vrtu (Dudovoj šumi).

— Bányfi Frigyes, konjar i instruktor na ergeli na Kelebiji, napisao je i objavio priručnik: „Uzgoj i timarenje lovačkih i trkaćih konja, treniranje konja za lov i trke i razni članci iz konjogojstva i povijesti konjarstva“.

— Subotica je još u prošlom stoljeću imala sportske novine. Vermes Lajos, veliki entuzijast i propagator sporta, vrlo brzo dolazi do spoznaje da je razvoju sporta neophodna propaganda i informiranost. Pokreće u okviru sportskog društva „Achilles“ sportski list ražen u kamenotisku sa slijedećim nazivom: „Achilles, testgyajorlati versenylap. A Magyarorsági atletikai clubok szövetsége, az országos athketikai versenyek nyereségi — árverés társasága, A Mungo, Cápá, és Krokodilus úszó társaságok, A Tibiszkus úszó egylet, A Dél Magyarországi gyalogolok egylete, STB, Hivatalos közlönye“ (Achilles, tjelovježbački natjecateljski list. Zvanično glasilo Saveza atletskih klubova Mađarske, Kladionice državnih atletskih natjecanja, plivačkih društava „Mungov“, „Ajkula“, „Krokodil“, „Tibiskus“, Udruženje hodača Južne Mađarske itd.)

Od prvog subotičkog sportskog lista poznati su samo pojedini brojevi VIII., XI. i XII. godišta. Čuvaju se u Gradskoj biblioteci i u biblioteci „Széchényi“ u Budimpešti.

Najstariji sačuvani primjerak je praznični broj, broj 7 od 1. srpnja 1892. godine iz VIII. godišta.

Ante Zomborčević

1885.

— Tenis je kao sport začel u Subotici kada se pri sportskom društvu „Achilles“ osniva teniska sekcija. Tada se organiziraju i prva natjecanja koja su uvijek bila

Bolesti pluća

Astma - bronhijalna astma

Kako smo naveli i u prethodnom broju, u vezi s bronhitisom i sama pojava bronhijalne astme može započeti od obične prehlade uz jake upale ždrijela, pa do pojave akutnog bronhitisa, koji ako se na vrijeme i adekvatno ne liječi, obično prelazi u kronični bronhitis, koji u velikom postotku može prijeći u bronhijalnu astmu, od akutnog do kroničnog oblika. Bronhijalnu astmu mogu izazvati i odrežene alergije, kao što je, primjerice, i bolesnka alergija. Isto tako i kod pušača koji već imaju svoj „pušački bronhitis“ kronična oblika, postoji velika mogućnost pojave bronhijalne astme.

Kao i kod bronhitisa radi se o upalnim promjenama bronhijalne sluznice, koja zahvaća i dublje slojeve bronhijalnog debla. U principu, obično je tim upalnim promjenama zahvaćena bronhijalna muskulatura, čija je zadaća da širi ili suzuje volumen cjevastih bronha i bronhijalnih nastavaka — bronhijala — u ovisnosti o potrebnoj količini zraka za opskrbu kisikom. U lakšim oblicima astma se ispoljava otežanim, nešto ubrzanim disanjem uz pojavu piskutavih tonova, slično kroničnom

bronhitisu, ali sa smanjenim simptomima. Tu se radi o smanjenom stezanju bronhijalnih mišića, jer bronhijalni volumen nije toliko smanjen da je ipak dotok zraka u pluća. Iako smanjen, dovoljan je za dovod kisika u pluća. Radi se o tome da je došlo do pojave kronične bronhijalne astme. Nakon neprepoznate kronične astme, ista se može pojaviti i u težem obliku, koji se manifestira kao akutni astmatični napad, uz pojavu strahovito otežanog, vrlo ubrzanog disanja, radi jake potrebe za disanjem zbog nedostatka zraka (kisika), uz jako širenje prsnog koša uz naprezanje, kako međurebarne, tako i muskulature cijelog organizma. Jako je upadljivo i izraženo širenje i mahanje rukama uz tresavicu cijelog organizma. Prisutno je i plavilo (cijanoza) kože, radi nedostatka kisika.

Akutne astmatične napade mogu izazvati i određene psihičke situacije, jake neurotske reakcije, pa čak i kao psiho-obrambene reakcije na određene situacione prilike: obiteljske, poslovne itd.

O terapiji, počev od gornjih, pa tako i donjih dišnih puteva kako od obične prehlade, upale ždrijela, angina (virusnih ili bakterijskih), bronhitisa i astme, uz nazive lijekova i način njihove uporabe, bit će govora u sljedećem broju.

dr. Nenad Jakšić

Poklade

Kad je tušta nji pomislilo da je „Žig“ nesto zauvik, znenada mi se javio glavni urednik uobičajenim pitanjem: Kad ću dobiti tekst? Da budem iskren posli dobra dva miseca neizlaženja i ja sam pomislio da je moje pisanje za „Žig“ prošlost. Ne tajim: pridružujem se tolikom broju stalni čitalaca koji su se obradovali da će i dalje moć čitat svoj omiljen dvotjednik — uz uvažavanje urednikove isprike rad zastoja.

Dok sam konto o čem da pišem palo mi na pamet da misli vratim u poklade ditinjstva, koje su posliratnim (II. Svitski rat) društvenim prominama takoreć isparile iz naše svakidašnjice, al su zato u životu naši predaka bile bogate društvenim događajima, napose zabavama, o kojima se pripovijadalo. Zato su kadgod poklade bile oko podrug miseca il malo više vrimena razdoblje kad su naši preci lakšim radom odmorili tilo i dušu razgalili živim društvenim životom, da s tim dvostrukim učinkom što spremnije dočekaju pridstojeće teške ratarske poslove.

Nisu naši preci salašari plandovali zimi, tako ni u pokladama. Radili su poslove koji su priličili tom vrimenu, a med njima su bili svakidašnje neizostavno timarenje i zbrinjavanje josaga ranom, rad tog su omrvili i prikupili tušta kuruza; dovlačili poču i prostirku iz guvna; očistili koliko tragača žubreta iz volarice u kojoj njim je marva prizimila. U ositno kraćim zimskim danima jedva njim je priostalo vrimena i za kaki drugi poso napolju. Nuz to jedan dan njim je otpo na hetiju, pa su priostalo slobodno vrime potribili za kresanje i važanje dračova, sadnju voćaka i sl.

Jedan od teži zimski salašarski poslova je košenje trske, koja je rasla u izobilju po raštrkanim dolovima, a ona se kosi kad se do dobro zaledi. Nisu brez razloga ljudi kazli da je to "krvav poso", jel je trska izgrebala, isikla kožu nadlanica. Nuz to košenje trske je i vrlo neprijatan poso jel na temperaturi ispod nule, kad se rukom obuhvate tanke dugačke stabaljike iz pazuva lista ispada navijan snig na ruke, lice — pa i za vrat. Ko je imo veće površine dola trsku je lakše mogo pokosit toljom, al to nike gazde baš nisu volili, jel se toljom trska ociče blizo leda pa vitar u ocičenio stabaljike navije sniga, a napuni se vodom kad se led opi, rad čega je ona slabije nicala. To je tačno, al nema nikakog uticaja na rast trske, jel ona niče iz podvodni bočni izdanaka. Mežutim, naši preci su dobro postupali kad su okosili zriłe stabaljike, jel su s tim ostavili više slobodnog lista za tiranje i rast mladi izdanaka. Onovrimeno je trska imala velik gospodarski značaj i donosila je lip prihod onom ko je imo, jel su onda skoro sve salašarske zgrade i dobar dio

kuća po selima i u varoši bile pokrivenne trskom. Nuz to trsku su hasnirali i za druge namine.

Svudan su u početku Adventa, al najkasnije do materica zaklali jednog, di je bila veća obitelj i više ranjenika, da s njim otprave svece od materica do Sveta Tri kralja, pa su u pokladama pravili velik disnotor, kad su odjedared zaklali pridviđen broj ranjenika, a da bi taj velik poso obavili u jednom danu za njeg su se temeljno i za daljeg spremali, a za završili su ga obiteljskim prelom. Velik disnotor je pripovitka za se, al o njem samo ukratko. Zgađali su da ga obave po ladnom vrimenu, koje je pogodno za rad sa mesom, zatim da ostane dosta vrimena da se prisolje, napose šunke dobro osole do jaki prolični vitrova. S tim vrimenom se poklopila i prodaja zgotovljeni ranjenika, ljudi su zgažali da ji što prija skinu s alova, jel su dobrim smanjili kuruze u čardaku i pitanje dal će ji bit dosta za priostali josag, a daleko je novi rod ječma, zobi i kraj kolovoza kad će se moć ranit sa novim kuruzima.

U zimskom vrimenu, napose u pokladama naši preci su dugačke zimske večeri skratili divanom, bilo med sobom u obitelji, a većinom su išli jedni kod drugi i mišali se prema sklonosti divana. Muškarci su bili obaško od žena, jel njim je i divan drugačiji. Kadgod dok nisu držali tušta josaga vrime divana su ispunili ručnim mrvljenjem kuruza — dlanom il na plevu utučenom u sidalo stočića. Kasnije kad su se počele širit mrvljačice muškarci su večernje divane ispunili filkanjem il kartanje duraka. U sobi je više nji bilo neg koliko su se mogli kartat, pa su se gledači sminjivali sa kartačima. Žene su večernje divane ispunile ručnim radom: krpile su odiću i ruva; šlingovale; štogod šile na ruki; štrikale čorape, rukavice, cvetere... a vunu su spremale ručno il prele na prešlici. Ženske koje su prele vunu zvali su prelje. Rad potribe štrikanja skoro su na svakom salašu odranjvali po nekoliko ovaca rad vune, koju su posli šišanja u lito isprale, osušile i ostavile na tavan. Ispredenu vunu su prelje namotale u štringlu, a iz nje u klupčad kad je tribalo štrikat.

U ušorenim salašima, a taki su bili u većini, med čeljadima bilo je i divojaka, a di je nji bilo više one su se obaško skupljale na divan i da usput rade odabran ručni rad, najviše su radili na spremanju štafira. Tamo di su skupile divojke dolazili su i momci, pa su taki susreti bili veseli, mladost je uvik vesela, pa su te susrete ulupčali pismom. Divojke su se pobrinile i za čašćenje su ispekle kako sitno tisto. Tako su i mladi sadržajno ispunili i skratili dugačke večeri. Ovake susrete mladi, okupljanje oko divojaka, zvali su divojačko prelo.

Zimsko vrime je imalo svoj raspored i način življenja. Zimi nisu podnovali, a u dosta salaša su ili dvared na dan. Ručali su posli namirivanja, a to je znalo bit i oko osam sati, katkad i malo kasnije, pa je do podna kratko vrime da se ogladne. Zato se u dosta obitelji ilo dvared na dan: ujtru ručak, a posli podne sastavljena kuvana užna—večera.

Kad su ljudi više dospiveni dotekne njim vrimena i za zabavu. Tako su poklade uz opisane poslove, koje su radili u i oko salaša bile ko izmišljene i za zajedničke zabave, pa su tako naši preci utemeljili čak tri zimski goda. O njima će bit riči u slidećem broju našeg lista.

(nastavit će se)

Alojzije Stantić

TU SMO MI

BIT ĆE ŽIGA!

100 100 100 100
 100 100 100 100
 100 100 100 100
 100 100 100 100
 100 100 100 100
 100 100 100 100

U službi telefona

Dobro je znati da telefon, među ostalim, služi i za telefoniranje, a telefonski imenik za nadmudrivanje.

Bunjevačka narodna pripovijetka

Zabilježio i obradio: Balint Vujkov

Kako je posteo mraz

Kad je Bog stvario svijet zemlja ispala velika, a nebo malo. Bog sazvo sve životinje da pita šta bi tribalo činit, pa da zemlja stane pod nebo. Došle sve životinje samo jež nije. Bog poslo radnjeg medu, ovaj oči u proliće, vratio se u lito, a ježa još nema.

— Jesi li ga našo? — Bog nestrpljen.

— Jesam, al jež kaže da još ima kada.

Bog sad pošalje čelu:

— Ubodi ga ako neće da požuri.

Odletila čela:

— Ajde, ježe, nemoj se šalit, zove te majstor. Požuri ako neš da te ubodem.

Kad je jež čuo kako mu se čela priti, on oma krene i veli:

— Ajde, leti i kaži da se žurim, kad je već tako da je on majstor a ne zna, pa ja jež treba da znam.

Čela ko čela, poslušaj, a jež onda ko jež i jevo njeg, stigo na Božić, pa već iz daleka viče:

— Čerez tog treba dizat toliku graju?! Majstore, stegni malo zemlju, pa da vidiš kako će lipo stat pod nebo.

I onda Bog pušti mraz na zemlju, da je ne bi moro rukama stezat, kad na Božić ne valja ništa radit.

I kraj konac, zapo zec u lonac.

Inat jedne đuge

Danima Stipan ide na arteski bunar s đugom. Okreće škripav točak a drugom rukom podmeće đugu pod tanak mlaz. Muči se tako jedno po sata, a komšije gledju pa gledaju. Tek će jedare Pere:

— Komšija, zašto tako i dokle?

— Komšija, možda je lakše — otegnuto će Stipan — a ja ću ovo radit sve dotle dok se đuga ne razbije i ne rodi kanu.

— Pa tu nema ni logike ni zdrave pameti Stipane — smijucka se Pere.

— Znam ja, Pere, da nema tu logike. Al ima inata.

— Pa kome se inatiš, Bože, Stipane? — Pere će u pravdu.

— Pa ako očeš baš da znaš eto tebi tebi jednakima.

I mimo produlji dalje, a Pere se još danas češe i tamo di ga ne svrbi ni ka ga svrbi.